

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar anmodas att med snaraste till byrån,
54 Drottninggatan, 1 tr., insända årsavgifter och prenumerationsavgifter.

1902

Ny följd V årg.

Häft. 9 & 10

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA

OGH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

LYDIA WAHLSTRÖM: Kvinnan och rösträtten.

I sedlighetsfrågan.

CLARA WAHLSTRÖM: Henry Dunant.

ELISABETH WERN BUGGE: På »Kaffistova». En Kristianiabild.

Den kvinliga rösträttsfrågan inför riksdagen.

ELLEN SANDELIN: Röda Korsets damkomité.

Litteratur: F. E.: Liksom en drömbild. — Häxan. — Ljusstrålar af Eliza Orzeszko.

— L. D.: Ny kärlek af Elisabeth Dauthendey.

Riksdagsöfversikt.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste villkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.
Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade Broderier på siden, kläder, hår- och yllestrammor,
passande för Dalar, Porfirer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster
uttryms. Rekvisitioner från handorten ombesörjas pr omgående.

Obs! Ändrad adress: Bingen Järsgatan 18 B.

Bröderna Pålman's Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,

A. T. *84. Rites- 56 06. Stockholm. Söna Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp.
Fullständigt Handelsläroverk med öfning- och mönsterkontor.
Arskurser Terminskurser, 8 mån. kurser. Kurser i svenska hinnen.
Undervisningen bestårlas af 21 lärare. Även elever emottagas dag-
ligen. Prospekt gratis på beställan.
Söndagslektioner. Skrifstinnet för tillhör öfverändratt.

Största lager af
Duktyger,
Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

Nordiska Kompaniet.

F. d. K. M. Lundberg, Stureplan.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16. Riks Tel. 27 62.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Klagomål öfver svårighet att få köpa verkligt god Ättika har föranlett Liljeholmens Vinfabrik att tillhandahålla sin, sedan många år för god smak och fin arom kända Ättikssprit, på förseglade flaskor försedda med fabriken's etikett och spädningstabell.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nyggatan 27, expeditionstid 10-4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

HYLIN & C^{OS}

FABRIKSAKTIEBOLAG

— KONGL. HOFLEVERANTÖR. —

UTSTÄLLNINGSTVÅLAR:

VIOL, HYACINTHE, HÉLIOTROPE, SYRÉN M. FL.

THEA-ROS-PARFYM M. FL.

prisbelönta med

GULDMEALJ I STOCKHOLM 1897.

I GEFLE 1901.

Försäljes i våra butiker

12 Regeringsgatan — Vesterlånggatan 16

A. T. 64 69.

A. T. 24 97.

samt hos alla finare parfymhandlare i riket.

(S. T. A. 99922)

Om några
Smittosamma sjukdomar och deras
sociala faror.

Föreläsning för kvinnor af

Doktor Ellen Sandelin.

Pris 75 öre.

Wilhelm Billes Bokförlags-Aktiebolag.

**Till Fredrika Bremer-Förbundet insända
böcker.**

- Aktiebolaget Hiertas bokförlag:** *Norström, Vitalis*, Ellen Keys tredje rike.
- Aktiebolaget Holmqvists boktryckeri:** *Berg, Henrik*, Om barnavård, h. 1. — Den moderna lungsotsbehandlingen, h. 1.
- Aktiebolaget Ljus:** *Wassermann, J.*, Renate Fuchs.
- H. Aschehoug & Co:** *Arstal, Aksel*, Forældre og børn, h. 1—8.
- Albert Bonnier:** *Gjems-Selmer, Agot*, Våra barns sedliga uppfostran. — *von Bloch, J.*, Hvad kriget kostar. — *Bajer, Fredrik*, Skandinavisk neutralitet eller historisk moral. — *Hagman, Lucina*, Uppfostran till kärlek. — *Wahlenberg, Anna*, Skytande ansikten. — *Lindhé, Wilma*, Vågsvall. — *Starnberg, Märta*, Hvad fru Komkow säger. — Studentföreningen Verdandis småskrifter 103—107.
- Fahlerantz & Co:** *E. L.*, Fredshopp och värnkraft.
- Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition:** Barnens vän 1901. — De ungas tidning 1901. — *Lagerfelt, Märta*, Hafsbris. — *Warneck, G.*, De protestantiska missionernas historia, h. 1—4. — Vid korset och grafven. — *Hammarsten, Fr.*, Sædd på Guds åker. — *Runa*, På Elghyttan.
- Hugo Geber:** *Bergström, P. W. O.*, Den tillförlitlige rådgifvaren, h. 4, 5. — *Cassel, G.*, Socialpolitik. — *Orzeszko, Eliza*, Ljusstrålar.
- C. & E. Gernant:** *af Geijerstam, Gustaf*, Kvinnomakt. — *Rick-Müller, M.*, Mellan haf och fjäll.
- Gleerupska Universitetsbokhandeln:** *Nodermann, Preben*, Före prof-året.
- Ivar Hæggström:** Bidrag till vår odlings häfder, n:o 8.
- P. A. Norstedt & Söner:** Meddelanden från Nordiska Museet 1899—1900. — *Lagerbielke, Lina*, Musiker biografier från tyskan. — *Fryxell, Anders*, Berättelser ur svenska historien, h. 49—77. — Föreningen Heimdals folkskrifter, h. 73.
- Oscar Schepens & Co Editeurs:** Les industries à domicile en Belgique.
- W. Schultz:** *Sunden, J. M.*, De romerska antiqviteterna. — *Beckman, Natanael*, Lärobok i logik för allmänna läroverken.
- Fr. Skoglund:** *Abrutz, Sydney*, I vår tids lifsfrågor, N:o XXII, XXIII, XXIV.
- Teosofiska bokförlaget:** *Besant, Annie*, Lärjungaskapets väg; Kristus den historiske, den mytiske och den mystiske; De tre vägarne till förening med Gud. — Hjärtats lära. — Uppsatser i teosofi, N:o 4.
- Wahlström & Widstrand:** Svenska turistföreningens årsskrift 1901. — *Försslund, Karl Erik*, Arbetare. — *Dauthendey, Elisabeth*, Ny kärlek. — *Roos, Anna M.*, Fariseism i våra dagar. — *Dietrichson, Lorenz*, En normans minnen från Sverige.

Enskilda sändningar:

- Fru Constantins Kogebog af *E. Konstantin*. Gyldendalske boghandeln.
- Hierta-Retzius, Anna*, Tvenne efterlemnade skrifter jemte några bref af Fredrika Bremer, utgifna af Anna Hierta-Retzius. Fritzes K. hofbokh

Kvinnan och rösträtten.*)

Det må tillätas mig att betrakta föreliggande fråga ur historisk synpunkt. Jag tror knappast, att jag gör mig skyldig till en alltför djärf konstruktion, äfven om jag i våra urgamla svenska förhållanden skulle söka anknypningspunkter till en så ny företeelse som den svenska kvinnans kraf på rösträtt. Men därför behöfver jag också förutskicka en återblick på forna tider.

Bland de principer, hvarpå våra förfäders samhällsbegrepp hvilade, är det en, som framträder starkare än de andra, och som nästan kan sägas ligga till grund för hela den forna nordiska och germanska rättsåskådningen. Det är grundsatsen om det gemensamma ansvaret, det som Karl IX så ofta uttryckte i sitt bekanta slagord »en för alla och alla för en», hvilket helt enkelt innebar, att hvarje medborgare, d. v. s. hvarje bofast man, hade sin andel i skyldigheten att uppehålla statens ordning.

Denna princip tager sig också uttryck i dåtidens riksdagar. Ännu så sent som under Gustaf II Adolfs regering gäller det, att riksdagarna egentligen sammankallades för att åt viktiga regeringsbeslut gifva det stöd, som låg i folkets uttalade förpliktelse att gemensamt ansvara för beslutets verkställighet. Det var också för att vidga kretsen af dessa medansvariga, som man ofta brukade kringvända beslutet för erhållande af underskrifter äfven i landsorterna. På detta sätt lofvade konung och folk att hvar i sin stad åtaga sig sin dryga andel af statens upprätthållande, och icke kunna våra tider finna ståtligare uttryck för denna de svenska medborgarnes enhet än det, som afslutar Vesterås recess: »om inländska eller utländska vilja angripa detta beslut», heter det, »så beplikta vi oss först med vår Nädigste Herre att, hvar och en af oss, samma skada och fördärf afvärja med lif och makt».

Men riksdagsmannarätten, på detta sätt fattad, innebar från lättjans synpunkt knappast någon eftersträfvansvärd rättighet; den

*) Denna artikel återgifver, ehuru med väsentlig tillökning, ett discussionsinlägg vid Fredrika-Bremer-Förbundets möte för kvinnans politiska rösträtt den 15 april 1902; den har äfven i sin mer kortfattade form ingått i den broschyr, som med anledning af motionen om kvinnans rösträtt tillställts riksdagens ledamöter.

var snarare genom de förpliktelser den medförde en mer eller mindre tyngande skyldighet, och konungen började också vanligen sina frontal med en ursäkt, för det han nu betungade sina gode män med ett sammanträde.

Jag har talat om riksdagsmannaskapet i stället för om rösträtten, ty denna senare spelar först i nyare tid någon större roll. Men så fanns fordom icke heller någon census; hvem som helst kunde komma i fråga, och de enda kvalifikationer, som nämnas, voro, att t. ex. bönderna skulle vara »märkelige och förständige män», och att af prästerna skulle skickas några »de lärdaste och frommaste». Detta dock så till förståendes, att med de »märkelige» och de »lärde» egentligen menades sådana, som förut på något sätt voro förfarna i allmänna värf eller spelat någon roll i landets kultur. Så fordrades exempelvis af adelsmannen, att han ordentligt fullgjort sin rusttjänst, af prästen, att han gjort sig känd för ämbetsduglighet, af borgaren, att han deltagit i stadens kommunala sysslor, och af bonden, att han t. ex. tjänstgjort som fjärdingsman eller medverkat vid den mycket invecklade process, som skatteuppbörden då för tiden utgjorde. Med andra ord, det var den offentligen ådagalagda dugligheten, som var villkoret för deltagande i rådplägningen om statens angelägenheter.

* * *

Vi ha sålunda sett, att innebörden af hvad vi skulle kunna kalla forna tiders politiska rättigheter egentligen var den samfällas förpliktelsen till ansvar för statens trygghet, och att förutsättningen för utöfvandet af dessa rättigheter var förmågan att själf liksom med egna krafter kunna garantera denna trygghet. Vi ha också sett, att denna förmåga bedömdes icke blott efter den yttre, krigiska försvarsdugligheten, utan äfven efter dugligheten i fredliga värf; statens fiender kommo ju då liksom nu icke blott i stridsrustning från främmande land, utan lika väl i fårakläder från inrikes ort. Därför, ju flere som kunde åtaga sig förpliktelsen att garantera landets väl, dess bättre för staten. Numera ligger det samfällas ansvarets princip visserligen icke längre till grund för Sveriges författning, men statens behof af individernas ansvars känsla och duglighet är snarare ökad än minskad. Frågan blir då: innehafva vi, nutida svenska kvinnor, några af dessa förutsättningar för politiska rättigheters utöfning?

Ikke kunna vi väl säga, att kvinnan i allmänhet ännu på långt när visat sig så intresserad för och duglig i offentliga värf som mannen, hvilken genom mer än tusenårig häfd är tränad härtill. Men jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att graden af offentligen bevisad duglighet hos den svenska kvinnan dock redan är tillräckligt stor, för att samhället skall kunna sägas lida en förlust genom att längre undandraga henne vissa politiska rättigheter, helst då den i våra dagar alltmer ökade vikten af de humanitära och de ideella frågorna på detta område börjar kräva en intensitet och en sakkunskap, som just härvidlag är kvinnan naturlig. Visserligen skulle sådana frågor, som röra nykterhet, sedlighet, fattigvård, skolväsende, litteratur och konst, kyrkligt lif etc., komma att behandlas icke blott på ett noblare, utan äfven sakkunnigare sätt, om kvinnor finge ansvarigt inflytande på deras politiska behandling. Detta behöfver icke nödvändigt innebära en förebråelse mot dessa frågors nuvarande handhafvare. Den alltmer tilltagande nödvändigheten af specialisering i olika fack jämte det alltmer stegrade intresset för materiella frågor göra ju, att förmågan att »följa med» på dessa allmänt-mänskliga områden måste försvagas just hos de i offentliga angelägenheter mest anlitade männen.

* * *

Inom det religiösa området är detta påfallande; se blott på våra gudstjänster, som numera t. o. m. mångenstädes på landsbygden hufvudsakligen besökas af kvinnor. Men männe det icke innebär en förlust för kyrkan att i sin styrelse — d. v. s. den, som handhafves af riksdagen — nödgas sakna just sina mest intresserade medlemmar, just dem, som på utvecklingen af en religiös opinion ha det ojämförligt största inflytandet?

Börjar kvinnan i regel blifva allt mera ensam om gudstjänst-besöken, så tyckes utvecklingen däremot i fråga om konst och litteratur gå i en mera glädjande riktning. Här äro nämligen mannens och kvinnans intressen mera gemensamma. Men ännu alltjämt utgöra kvinnorna majoriteten, äfven då det gäller musei-besök, konserter och läsningen af verklig skönlitteratur, och länge dröjer det nog, innan den godtköpsuppfattning, hvilken betraktar dylikt som betydelselösa tidsfördrif, fått vika ens bland flertalet af bildade män. Fordom lämnade man arbetet åt kvinnor och trälar, nu lämnar man dem konstnjutning och religiöst församlingslif såsom »sys-

selsättningar, ovärdiga den frie mannen», och det finnes nog icke så få bland den äldre generationens män, som ännu behandla konstalster ur polissympunkt, d. v. s. taga itu därmed, först när dessa alster råkat i kollision med ordningsmakten. Att det är den sortens oförstående män, som alltjämt diktera riksdagens åsikt i hithörande frågor, det kan man bäst se af fruktlösheten i hittills skedda försök att genomdrifva något anslag åt författare. Och kan man numera allvarligen börja hoppas på höjandet af den kommande generationens uppfattning i detta afseende, så beror det visserligen till största delen på hennens och flickskolornas, d. v. s. den bildade kvinnans, arbete på opinionens omskapande. Härvid bör man naturligtvis icke heller glömma, att en del af våra bästa alster af skönlitteratur och bildande konst härröra just från kvinnor, och att vår svenska konstslöjd till stor del har kvinnor att tacka för sitt storartade uppsving.

Vi nämnde de högre flickskolorna, och jag tror icke, att deras och samskolornas betydelse för uppfostran kan öfverskattas. I en ständig kamp med ekonomiska svårigheter ha dessa skolor, till stor del ledda och organiserade af kvinnor, och det till och med när männen lånat dem sitt understöd och sina namn, dock bragt det därhän att lugnt kunna underkasta sig statens kontroll i form af både inspektion och examina. Och hvad mera är: då statens läroverk till följd af sin strängt reglerade likformighet medgifva endast ett begränsadt utrymme åt enskildt initiativ och reformförsök, utgöra dessa skolor genom sin större frihet ett ypperligt experimentalfält, hvars nya rön både på skolmöten och i prässen meddelas allmänheten och vid reformkraf rörande de allmänna läroverken direkt komma staten till godo. Jag behöfver här endast exempelvis påpeka, hurusom erfarenheten från flickgymnasierna med rätta kunnat citeras som stöd för krafvet på latinstudiets framflyttning till högre stadium. Men hvarför låta män i dylika fall inför staten företräda äfven kvinnornas områden?

Den andliga odlingen är dock icke det enda arbetsfält, där kvinnan visat duglighet, vare sig genom själfständiga insatser eller genom höjande inverkan på allmänna opinionen. Detsamma gäller på näringslifvets och yrkenas områden. Det borde vara onödigt att påpeka, hurusom bland de lägre klasserna kvinnans arbete är af samma familjeförsörjande betydelse som mannens, eller att arbetar- och handtverkarhustrun mången gång är familjens enda försörjare. Mera behöflig är måhända påminnelsen om de många mindre och medelstora egendomar i Sverige, hvilka skötas af kvinnor, ofta til

och med utan biträde af rättare. Den svenska landtkvinnan har i det fallet icke vansläktats sedan forna tider, då landtbruk och landt-hushåll placerades under nära nog samma kategori och kvinnorna skötte bådadera under männens frånvaro i rikets tjänst — ett slags emancipation, som säkert beröfvade landsbygden den tvivelaktiga hugnaden af en kvinlig »fjärilstyp» med dess estetiska behag och moraliska värdelöshet, men som man den tiden icke tycks ha beskärmat sig öfver. Här är också platsen att påpeka de många större och smärre affärsföretag, som organiserats och förestås af kvinnor. Det är ett fält, där kvinnan redan rikligen ådagalagt en duglighet, jämgod med männens, men den största betydelsen af dessa affärsföretag ligger dock icke häri, utan i den nya, speciellt »kvinliga» insats de kunna göra i frågan om förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare. I detta fall skulle vi också kunna påpeka flere glädjande företeelser, betydelsefulla nog i dessa den sociala frågans tider. Det har ju sagts, och detta kan icke nog ofta upprepas, att kvinnoarbetet tenderar till att på den lugna utvecklingens väg i viss mån utjämna klasskillnaderna, i det att obemedlade kvinnor ur de bildade klasserna inträda på t. ex. de praktiska yrkenas områden och där med bibehållet socialt anseende nöja sig med sysslor, till hvilka deras bröder knappast skulle kunna »nedstiga», utan att förlora något af sin samhällsställning.

Men äfven inom det direkta arbetet på den sociala frågans lösning ha kvinnorna gjort sin själfständiga insats, och det torde icke vara tvifvelaktigt, att man här har att göra med ett af de för hennes begåfning särskildt passande områdena — arbetet i fattigvårdens, nykterhetens och sedlighetens tjänst. Det glädjande resultatet af innevarande riksdags motioner om gift kvinnas rätt till inval i fattigvårdsstyrelse och om kvinlig yrkesinspektion innebar också ett erkännande åt denna verksamhet. Och hvad de sista tidernas intresse för nykterhets- och sedlighetsfrågorna angår, så kan man väl knappast betvifva, att vi till största delen ha kvinnornas verksamhet, såväl offentlig som enskild, att tacka därför. Här ha också de kvinliga läkarna en storartad ledaruppgift, som de i mer än ett afseende visat sig vara vuxna, och som blir till välsignelse, i den mån de verkligen föra kvinnornas talan. Ty kvinnornas rätt till aktivt deltagande i lösningen af dessa frågor beror icke blott därpå, att de såsom hemmens vårdare få största parten af det lidande, som dryckenskap och osedlighet förorsaka, den beror äfven därpå, att de härvidlag äro de starkaste individerna i samhället, för så vidt som själfbehärs-

ningens styrka är den mest koncentrerade kraftkällan i denna själfsväldets värld.

Här om någonsin kan man tala om den andliga styrkans både rätt och plikt att göra sig gällande, och om kvinnan i stället i mannens förmenta intresse låter förmå sig att pruta ned sina högre kraf, så gör hon sin broder — han må själf därom säga hvad han vill — den största tänkbara otjänst. Därom vittna gångna tiders häfder till fullo, huru ofullständigt de än behandla sedernas historia och hur oorganiskt de än försöka skilja denna från den politiska historien, fastän dessa båda med tusen trådar hänga tillsammans. Liksom mannen ofta söker låta själ och kropp gå hvar sin väg, så har han också en mycket naiv och om föga psykologisk blick vittnande fallenhet att stapla upp artificiella skiljemurar mellan privatlif och offentligt lif, utan att besinna, hur privatmannens disharmoni och dubbelhet eller lugn och pålitlighet på alla punkter prägla den offentlige mannens uppträdande. Detta gäller som regel, och man behöfver alls inte framhålla sådana utpräglade typer som Gladstone eller Mirabeau för att bevisa densamma. Men härvidlag har kvinnans sundare instinkt en mera oförvillad blick, och hennes inträde i det politiska lifvet skulle också till detta komma att medföra en fond af sedlig ansvarskänsla, af klar, lugn öppenhet, af friskt initiativ. Kan det då sägas vara rätt att på detta område undanhålla samhället hvad det så väl behöfver?

* . *

Men innehafva vi verkligen förutsättningarna, då böra vi också fatta, hvilket ansvar vi åtaga oss genom krafvet på rösträtt. Det är icke värdt att bemöta detta påstående genom en fråga, om män alltid känna detta ansvar så starkt. Kommer man med fordringar på att de, som nu sitta vid styret, skola åtaga sig risken och besväret af en förändring, hvilken kanske icke synes dem påtagligt nödvändig, så bör man ock kunna bjuda någonting, som icke blott inom de flesta områden är lika bra, utan äfven inom något område bättre än det, som staten redan äger. Vi ha ju för länge sedan vuxit ifrån upplysningstidens teori om rösträtten såsom en mänsklig rättighet, och betrakta vi den i stället som ett uttryck af aktiv medborgarrätt, så böra vi också erinra oss, att samhället icke begår en orättvisa genom att fordra garantier vid dess bortgifvande.

Och den första garantien blir härvid en stark ansvarskänsla. Frågan ställer sig då sålunda: skall det gagna staten att gifva kvinnan rösträtt under lika villkor, som för män äro eller blifva gällande?

Svaret torde delvis framgå af det ofvan sagda, men vi kunna lugnt tillägga, att kvinnan i allmänhet äger en för henne såsom hemlifvets vårdare egendomlig rättfärdighetskänsla eller med andra ord en starkare ansvarskänsla för samhällets *ideella* välgång. Och i dessa materialismens tider är detta för fosterlandets försvar en betingelse, i sitt slag lika viktig, som pansarbåtar och norrländska fästningar kunna vara i tider af imperialism.

Den svenska kvinnosaken har för sitt lugna och jämna fortskridande att tacka framför allt den omständigheten, att den mer än af något annat behärskats af sträfvan efter *rätt till arbete*. Vi ha heller ingen anledning att misströsta om seger för vårt rösträttskraf, därest vi framställa detta, besjälade af samma sträfvan, därest vi kunna visa, att det för oss mindre gäller krafvet på ökad makt än på ökad ansvar, mindre fordran på delaktighet af en rättighet än af en *skyldighet* — den att insätta äfven våra speciella krafter i det offentliga arbetet för Sveriges väl.

Lydia Wahlström.

I sedlighetsfrågan.

Under innevarande vår har Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse fått sig förelagdt spörsmål af djupt allvarlig etisk och social betydelse. Ett af dessa har rört den på dagordningen stående frågan om den reglementerade prostitutionens afskaffande. Som bekant har Federationen under en lång följd af år verkat för detta mål och med stor ihärdighet, ehuru tyvärr hittills med föga framgång, sökt få ett system upphäfdt hvori den såg en af grundorsakerna till samhällets sedefördärf. Nu har åter sedlighetsfrågan fått en fruktansvärd aktualitet genom det oblyga sätt hvarpå under den senaste tiden de prostituerade uppträdt på våra gator, ett sakförhållande som väckt det allvarligaste bekymmer hos såväl myndigheter som enskilda.

Än en gång har, i följd af det öfverhandtagande moraliska slapphetstillståndet Federationen vädjat till den myndighet, som har att öfvervaka och upprätthålla den offentliga ordningen inom hufvudstaden, nämligen Öfverståthållare-ämbetet, för att få ofoget stäfd, och nu som förr har föreningen lagt hufvudpunkten af sitt yrkande på reglementeringssystemets afskaffande. Inför en fråga af så genomgripande moralisk vikt har man inom kvinnornas eget läger icke kunnat stå likgiltig. Äfven ha Stockholms kvinnor ej dröjt att visa sitt intresse för sakens lösning, och en af deras första åtgärder har varit, att på ett särskildt, för ändamålet sammankalladt möte den 5:te sistlidne februari tillsätta en kvinnokomité, med uppgift att söka verka för samma ändamål som det, hvilket innefattades i Federationens petition till Öfverståthållare-ämbetet. Det är denna komité, som i en direkt skrifvelse till alla hufvudstadens kvinnoföreningar, som arbeta för kvinnans höjande i sedligt afseende eller i öfrigt för samhällliga intressen, begärt att dessa måtte, som skrifvelsen lyder, »taga saken i öfvervägande och i en petition kraftigt uttala sig för afskaffandet af denna för kvinnan så förnedrande och för samhället så fördärflika institution», som går under namnet prostitutionens reglementering.

Denna uppmaning, som den 7 april framlagts för Förbundets styrelse, efter att ha tagits under behandling af förvaltningsutskottet, har haft till påföljd att styrelsen till Stockholms Öfverståthållare-ämbete aflätit en petition af följande lydelse:

Till Öfverståthållare-ämbetet!

Hos Öfverståthållare-ämbetet föreligger för närvarande till afgörande ett ärende af djupt allvarlig art. Det gäller frågan om åtgärder mot de sedliga missförhållanden, som tynga vårt samhälle, och krafvet på upphäfvandet af den s. k. reglementerade prostitutionen.

Fredrika-Bremer-Förbundet, hvilket som mål för sina sträfvanen satt kvinnans höjande såväl i sedligt och intellektuellt som socialt och ekonomiskt afseende, kan icke stå oberördt inför denna fråga. En hvar torde känna, att det för samhällsmoralens utveckling under kommande tid är af ingripande betydelse, huru detta afgörande utfaller. Förbundets styrelse tvekar icke att ställa sig på deras sida, som yrka på upphäfvandet af det i Stockholm tillämpade reglementeringssystemet för prostitutionen och detta på följande grunder:

Detta system hvilat på ett åskådningssätt, som borde vara föråldradt: att kvinnan är till endast för mannens skull.

Det upphäver mannens och kvinnans likställighet inför kyskhetshudet, då endast kvinnan, men icke mannen, straffas för brott mot detta bud.

Det innebär ett djupt förnedrande af kvinnan, emedan för henne utföfvande af last godkännes som yrke, för så vidt det bedrivs under vissa erkända former, och det är så mycket mera betänkligt som erfarenheten har visat, att den kvinna, som en gång kommit under polisuppsikt, är så godt som utestängd från möjligheten att återgå till ett hederligt lif.

Det är baserat på en stor social orättvisa, i det att den fattiga, försvarslösa kvinnan anhålles, underkastas en skymflig behandling, häktas och kvarhålls i fängelse, under det hennes medbrottling går oantastad och likaså den kvinna, hvilken gör sig skyldig till samma förseelse, men som befinner sig i en mera gynnsam social ställning.

Det tillerkänner polisen en sådan myndighet, att kvinnans heder och ära beror på dess godtycke, ändock enligt § 16 af regeringsformen ingen får fördärfvas till ära, personlig frihet och välfärd, utan att han lagligen förvunnen och dömd är. Af ödesdiger betydelse blifver detta för den, hvilkens enda egendom är hennes goda namn och rykte, och som ej äger förmåga att själf föra sin talan eller beifra mot henne begångna orättvisor.

Det är i hög grad ägnadt att främja koppleriet, emedan den rättslösa ställning, uti hvilken kvinnan genom inskrifningen varder försatt, gör henne till ett hjälplöst offer för dåliga samhällselement, hvilka af vinstbegär ockra på kvinnans last.

Det bringar en del kvinnor att skaffa sig sitt lefvebröd utslutande genom osedlighet och, då bevisligen lefnadsomkostnaderna för de i prostitutionen inskrifna blifva orimligt höga, tvingas däri genom dessa kvinnor att locka till sig så många män som möjligt. Systemet bidrager sålunda direkt till osedlighetens ökande.

Det har slutligen ett ödesdigert inflytande på det uppväxande släktets och isynnerhet de unga männens moraliska och fysiska utveckling, ty de rena sedebegrepp, som hemmen sökt bibringa dem, kullkastas och tillintetgöras af den motsatta moral, som samhället genom reglementeringssystemet förkunnar.

Förbundets styrelse inser till fullo, att afsikten med systemets tillämpning är att skydda samhället mot smittosamma könssjukdomar,

men den är öfvertygad, att de sedliga faror det innebär äro långt allvarsammare än de sanitära faror, som hota från en icke inskrifven, men mindre aggressiv prostitution. Prostitutionen är ett moraliskt ondt, som tillika har sina orsaker i såväl sociala som ekonomiska missförhållanden samt i bristande uppfostran och upplysning, hvarför det torde vara klart, att det onda bör angripas från dessa sidor.

Fredrika-Bremer-Förbundet vill häfda, att för ett moraliskt ondt måste användas moraliska botemedel.

För den händelse att Öfverståthållare-ämbetet beslutar att upphäfva det härstädes tillämpade reglementeringssystemet, ber Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse att närmast få föreslå följande åtgärder:

att ämbetet ville gifva sin medverkan till att kostnadsfria föreläsningar kunde hållas för ungdom, för manlig såväl som för kvinlig, om de smittosamma könssjukdomarna och deras faror för individen och släktet;

att kvinna, som ådragit sig smittosam sjukdom, må kunna erhålla tvångsfri och kostnadsfri sjukvård, och detta utan att behöfva först anlita vare sig fattigvårds-, polis- eller annan myndighet samt utan att därigenom blifva brännmärkt, och skulle otvifvelaktigt därigenom många anmäla sig till behandling, som nu afhållas af fruktan för tvång och polis;

att ämbetet ville tillse, huruvida de föreskrifter, som finnas rörande ordningen på våra gator, äro effektiva, och att i motsatt fall nya föreskrifter måtte uppställas och tillämpas, så att män, som antasta kvinnor, eller kvinnor, som antasta män i osedligt syfte, må till vederbörlig näpst befordras;

att kopplare och öfver hufvud alla, som ockra på kvinnans last och förnedring, må efterspanas och straffas;

att slutligen ämbetet ville kraftigt medverka därtill, att understöd lämnas till de uppfostringsanstalter, som på enskild väg tillkommit i syfte att upptaga och till nyttiga samhällsmedlemmar uppfostra de kvinnor, som från ett sedeslöst lif vilja återgå till en hederlig vandel.

Det torde vara möjligt, att de nu ifrågasatta åtgärderna skulle för Stockholms stad medföra en del utgifter. Men lika litet som vi tveka att ställa ökade fordringar på alla Stockholms medborgare, främst dess mödrar, med afseende på det uppfostringsarbete dessa

hafva att utföra för att rusta sina söner och döttrar mot osedlighetens faror, lika litet anse vi oss böra tveka att förorda de ekonomiska offer, som synas nödvändiga, för att det arbete, som mödrarna sålunda nedlägga vid barnens fostrande till sedlig renhet och kroppslig hälsa, icke skall omintetgöras.

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse hemställer värdsamt, på grund af det, som nu blifvit anfördt, att det i Stockholm tillämpade reglementeringssystemet för prostitutionen måtte upphävas och att i öfvervägande måtte tagas, huruvida de föreslagna åtgärderna eller andra liknande kunna sättas i stället.

Stockholm den 6 maj 1902.

Agda Montelius,
f. Reuterskiöld.

Anna Höjer,
f. Johnson.

* * *

Ännu har något svar på denna skrifvelse ej ingått. Man har ju all anledning vänta, att den myndighet, till hvilken det vädjas, med det största allvar och samvetsgrannhet underkastar ärendet sin pröfning och därvid dömer, såsom densamma finner vara mest gagneligt för samhället. Men man har också rätt att fordra, att den opinionsyttring, som utgått från Stockholms kvinnor, uppskattas till sitt fulla värde och följaktligen beaktas. I ingen samhällelig fråga ha nämligen våra kvinnor så samstämmigt och med en så stark känsla af solidaritet uppträdt. Det värtaligaste uttrycket härför är väl den masspetition af kvinnor för afskaffandet af prostitutionens reglementering, som tillställts Öfverståthållare-ämbetet i början af maj månad, utgörande ej mindre än 643 teckningslistor med tillsammans 15,438 namn på kvinnor, tillhörande alla samhällsklasser. Initiativtagarna till masspetitionen tillhöra samma damkomité, från hvilken ofvannämnda till Stockholms kvinnoföreningar ställda skrifvelse utfärdats.

Bland korporationer af kvinnor, som utom Fredrika-Bremer-Förbundet inlämnat petitioner i enahanda syfte, må nämnas: folkskolelärarinnorna, Hvita bandet, Sömmerskeföreningen, de högre flickskolornas lärarinnor, ackuschörskorna, K. F. U. K., Södra K. F. U. K. och K. M. A. (Kina Missions-arbetare).

Henry Dunant.

Den, som tiden närmast efter den Nobelska prisutdelningen sistlidne december kommit att stanna framför något bokhandelsfönster, där pristagarnes porträtt varit synliga, har kanske med intresse lagt märke till bilden af en gammal man, hvars regelbundna drag röja ett utprägladt aristokratiskt tycke. Man nödgas ofrivilligt dröja inför detta ovanliga utseende, hvilket för tanken till någon af Österlandets patriarker med långt, böljande skägg. De mörka ögonen förråda en inre eld och en lågande hänförelse, och munnen med sitt blida drag synes vilja tala endast vänliga, tröstande ord. Denne man är Henry Dunant, Röda korsets stiftare och tillika med Frédéric Passy eröfrare af det Nobelska fredspriset.

Det fanns en tid, då Henry Dunants namn var känt i vida kretsar, och likväl dröjde det ej länge, förrän minnet af den, hvars offervilliga kärlek gifvit upphof till en af det nittonde århundradets största skapelser, tycktes alldeles förbleknadt. Vår jäktande tid har så lätt för att glömma äfven sådana, som spelat en roll i det offentliga. Många ha visserligen ej förtjänt bättre än att glömmas, men det sorgliga är, att samma öde ofta drabbar äfven dem, hvilkas namn, för att tala med en fransk författare, borde »med guldbokstäfver inristas i det nittonde århundradets häfder». Och sålunda har Röda korsets stiftare, på sin ålderdom bortglömd af de flesta, haft att kämpa mot nöd och umbäranden, till dess Europa på senare tiden åter fått sin uppmärksamhet riktad på den man, som med så mycken hängifvenhet tjänat mänskligheten och med skäl kan räknas bland dess välgörare. Genom sina sträfvanden i humanitärt syfte har Dunant arbetat för fredstankens förverkligande. I sin lifsgärning har han ådagalagt det varmaste intresse för såväl freds- som försvarsrörelsen, dessa båda företeelser, hvilkas gemensamma lösenord, såsom nyligen i denna tidskrift blifvit påpekadt, är: frid på jorden. Han ser framåt mot den tid, då Röda korsets skyddande flagga ej längre skall behöfva vaja på slagfälten, han förbidar den dag, då hvarje »krigsrustning skall uppbrännas, af eld förtäras». Sålunda är han i ordets egentliga bemärkelse fredsvän och har genom Genèvekonventionen anvisat en praktisk väg till utförande af fredsarbetet.

Då Henry Dunant innevarande månad firat sin födelsedag — han ingick den 8 maj i sitt 75:te lefnadsår — torde föreliggande

skildring, som ej gör anspråk på annat än att uppdraga de yttre, för många väl kända konturerna af hans lif, här få anses vara på sin plats. I Genève, där han föddes 1828, hade hans förfäder sedan flere århundraden varit bosatta och åtnjutit stort anseende. Modern, Anne Antoinette Colladon, var en begåfvad kvinna, hvilkens inflytande på sonen var det mest välgörande. Alltifrån barndomen röjde Henry ett osjälviskt sinnelag, och hans medfödda goda anlag utvecklades under moderns ledning. Som yngling brukade han använda sina lediga stunder att besöka sjuka och döende, och ofta såg man honom understödja hjälpbehöfvande med penningmedel. Söndags-eftermiddagarna tillbragte han med att för fångarne i stadens fängelser läsa berättelser, reseskildringar o. d.

Dunants förmögenhetsvillkor tillät honom vid denna tid att helt och hållet ägna sina krafter åt allmänna värf, och han uppträdde tidigt som författare i sociala frågor. 1857 utkom hans första arbete, en broschyr mot slafveriet i Amerika, men hans mest lästa verk är den öfver hela Europa spridda boken »Souvenir de Solférino». Som bekant var slaget vid Solférino, där italienare och fransmän sammandrabbade med österrikare, ett af de blodigaste fältslagen under det gångna århundradet. Drabbningen varande i 15 timmar, och vid dess slut kvarlägo på valplatsen omkring 40,000 döda, hvarjämte de sårades antal helt visst uppgick till dubbelt så mycket.

Det var den 24 juni 1859 på aftonen af den stora bataljen. Kvällens dunkel började bredas öfver det slagfält, där under dagens lopp döden gjort sina hemska skördar. På själfva krigsskådeplatsen befann sig Henry Dunant. Hvad han här såg ristade sig in i hans minne och fyllde honom med längtan att kunna lindra de sårades lidanden genom att skaffa dem lämplig vård. Så långt han det förmådde, sökte han genast att sätta sin tanke i verkställighet, ehuru de medel han hade till sitt förfogande i själfva verket voro ringa nog. I det i närheten af Solférino belägna Castiglione blef stadens kyrka i hast förvandlad till fältlasarett, och sjuka soldater lades här på golfvet i rader tätt intill hvarandra. Svårigheten var nu att skaffa sjukvårdspersonal. Dunants första medhjälpare i det frivilliga arbetet voro några engelska turister, hvilka genast voro honom behjälpliga att stilla de sårades brännande törst, utdela födoämnen samt anlägga de första, provisoriska förbanden. Kvinnorna i Castiglione, hvilka till en början förvånades att se den främmande mannen bistå alla sårade utan åtskillnad mellan vän och fiende, följde snart hans exempel. Med tårfyllda ögon gingo dessa enkla

kvinnor af folket bland de sjuka och bjödo dem att dricka, under det de gång efter annan uttalade orden »Tutti fratelli». Den frivilliga arbetspersonalen ökades så småningom, men det var endast med stor svårighet Dunant lyckades anskaffa några österrikiska militärläkare till de sårades bistånd. Han var outtröttlig i att öfvervaka det hela, utdela förbandsartiklar, trösta och uppmuntra, hvar så behöfdes. Då han, iförd en hvit linnedräkt, gick från den ena bädden till den andra, erhöll han af de sjuka benämningen »l'homme en blanc». Det elände han nödgades bevittna gjorde honom en längre tid alldeles sömlös, och under de långa nätterna kunde han ej undgå att gång på gång göra den reflexionen: huru många amputationer kunde ej förekommas, huru många sårade kunde ej räddas, om blott en ordnad sjukvårdsförening funnes! Så uppsteg hos honom tanken på bildandet af en förening för frivillig sjukvård i fält med särskild flagga för sjukhusen jämte särskildt skyddande tecken för läkare och sjukvårdare.

* * *

Vid sin återkomst till Schweiz skref Dunant den förut omnämnda boken »Souvenir de Solférino», däri han i korthet skildrar sina intryck af slagfältet efter striden. Här är ej stället att redogöra för detta af den djupaste känsla präglade, i en synnerligen måttfull ton hållna arbete, där allt som berättas är upplefvadt, där ord och tankar komma direkt från författarens hjärta och därför ej förfela att göra ett djupt intryck. Ehuru Dunant ingalunda döljer sin sorg öfver krigets fasor, förspiller han ej tiden med att göra propaganda för fredssaken; han åtnöjer sig med att föreslå några lätt utförbara reformer med afseende på de sårades vård.

Strax efter utgifvandet af detta arbete började Dunant förbereda den plan, hvars förverkligande han skulle göra till sin lifsgärning. Han beslöt att i olika länder verka för bildandet af frivilliga sjukvårdsföreningar, hvilka, grundade i fredstid, vid första utbrott af krig skulle träda i verksamhet. Ehuru denna plan af många ansågs utförbar, fortsatte Dunant kampen för sin stora tanke. Hans mod och uthållighet i förening med ett fint och taktfullt tillvägagående och en sällspord organisationsförmåga gjorde, att han snart lyckades vinna personer från de mest skilda politiska läger. Redan från början fann Dunant i sin födelsestad Genève, äfvensom i Neuchâtel, trofasta stöd för sina bemödanden; i Neuchâtel

var prof. Godet, den kände, numera afiidne teologen, en af de förste, som ställde sig på hans sida. Ännu en entusiastisk anhängare erhöi Dunant i sin berömda landsman, den gamle general Dufour, hvilken till 1817 tjänstgjort i franska hären och för sin tapperhet af Napoleon I blifvit dekorerad med hederslegionen.

Det gällde nu att intressera Europas regerande furstar och statsmän för reformförslagen, och Dunant företog i detta syfte en resa till åtskilliga europeiska stater. Hans uppgift blef honom så till vida lättare, som han tillhörde en neutral makt och till följd däraf ej gärna kunde uppväcka misstankar. Härtill kom, att Dunant, ehuru protestant af hjärta och själ, dock ansåg, att alla konfessionalismens skrankor borde falla, då det gällde mänsklighetens stora gemensamma intressen. Genom detta åskådningssätt blef han en förmedlande länk mellan nationer af de mest skilda bekännelser. Och Röda korset blef den största af de internationella stiftelser, som leda sitt upphof från Schweiz. Det första målet för Dunants färd var Paris, där han till sin glädje fann jordmänen rätt väl beredd. »Souvenir de Solférino» hade där funnit en mängd intresserade läsare, och de större dagliga tidningarna uttalade sig i sympatiska ordalag om författarens sträfvanden. En artikel i Journal des Débats väckte särskildt mycken uppmärksamhet och bidrog i ej ringa mån att bana väg för Dunant. Artikelförfattaren, som var ingen mindre än den kände professor Saint-Marc Girardin, säger bl. a.: »Alla, som läsa 'Souvenir de Solférino', skola helt visst känna sig manade att understödja dessa föreningar för frivillig sjukvård i fält. Jag anser det vara en helig plikt att på det varmaste anbefalla denna behjärtansvärda sak».

Af kajsar Napoleon III, som redan förut var vunnin för saken, mottogs Dunant upprepade gånger i audiens, hvarvid kajsaren i detalj gjorde sig underrättad om planen. Såväl protestanter som katoliker gåfvo snart, uppmuntrade af kajsarparets föredöme, det kraftigaste understöd. Såsom en af Dunants varmaste anhängare ur den högre societeten må nämnas madame de Staël, barnbarn till författarinnan med samma namn. Denna dam lät sedermera tillverka ett stort antal hvita armbindlar med rödt kors (Röda korsets igenkänningstecken), dem hon i sin salong förevisade för alla besökande, i det hon sökte intressera dem för Dunant och hans arbete.

I Berlin erhöi Dunant ett hjärtligt mottagande af den kungliga familjen. Drottningen, sedermera kajsarinnan Augusta, verkade med stor ifver för hans sak. Hon berättade en dag för Dunant,

huru hon en morgon på sitt arbetsbord funnit »Souvenir de Solférino», utan att hon visste, hvem som lagt dit boken, och att hon såväl genom denna skrift som genom artikeln i Journal des Débats blifvit öfvertygad om frågans vikt. Kajsar Wilhelm blef sedermera den förste monark, som i krig tillämpade Röda korsets principer. Bland öfriga regenter, hvilka utlofvade kraftig medverkan, må nämnas kajsaren af Österrike samt konungarne af Sachsen, Holland och Bayern. Därjämte erhöll Dunant från de mest skilda håll skriftliga försäkringar om understöd. En dylik uppmuntrande skrifvelse, hvilken särskildt glädde honom, kom från Florence Nightingale. I England hade Dickens bidragit till Dunants framgång genom sin tidsskrift »All the year round».

Resultatet af Dunants verksamhet blef en internationell konferens, hvilken sammanträdde i Genève i oktober 1863, och vid hvilken sjutton europeiska stater, däribland Sverige-Norge, voro representerade. De beslut, som därvid fattades, kunna sammanfattas i följande hufvudpunkter:

1. I alla länder bildas nationalkomitéer med uppgift att i krigstid medverka vid sjukvården i fält.

2. Hvarje sådan komité måste stå i förbindelse med landets regering. Den bör i fredstid sysselsätta sig med att bereda materiella hjälpmedel af alla slag samt med utbildande af frivillig sjukvårdspersonal.

3. Sjukvårdspersonalen bär i alla länder som igenkänningstecken en hvit armbindel med ett rödt kors.

I augusti 1864 sammanträdde ännu en kongress i Genève, hvarvid makterna undertecknade en internationell konvention, hvars hufvudsakliga innehåll var, att ambulanser och fältlasarett i krigstid skola anses för neutrala och utmärkas af en tydligt igenkänlig och för alla lika flagga. Därjämte skola alla arméers sanitetskårer bära den hvita armbindeln med rödt kors.

Segern var vunnen. Den framtidsbild, som redan före slaget vid Solférino, om än i dunkla konturer, framstätt för Dunants inre, hade så småningom antagit form, hans stora tanke var förverkligad, årslånga bemödanden hade krönts med framgång. Allt flere och flere blefvo länkarna i det internationella broderskapets stora kedja, då i de flesta af Europas länder under regeringarnas beskydd föreningar bildades, hvilka alla efter hand antogo benämningen »Röda korset». Numera erkännes Genève-konventionen icke endast af alla europeiska och amerikanska stater; de flesta afrikanska och asia-

tiska hafva äfven undertecknat den. Grundtanken i de italienska kvinnornas ord »tutti fratelli» har sålunda på ett lefvande sätt åskådliggjorts.

Som frukt af Henry Dunants arbete må här särskildt nämnas vår svenska förening »Röda korset» eller*), som den utförligare kallas, »Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuke i fält», hvilken bildades samtidigt med Sveriges anslutning till konventionen i Genève. Denna förenings uppgift är, som bekant, att i fredstid söka sprida kännedom om förbättrad sjukvård i fält, att verka för anskaffande af sjukvårdsmaterial, utbildande af sjuksköterskor m. m. samt att i krigstid till krigsskådeplatsen afsända sjukvårdspersonal, förfriskningar och dylikt. Väl bekant är ock, att föreningen i Stockholm äger ett hus, som inrymmer dess sjuksköterskehem samt en klinik, där sjuka mot betalning erhålla vård. Till de senaste europeiska krigen har föreningen på sin bekostnad utsändt läkare, till det grekisk-turkiska kriget därjämte en sjuksköterska.

* * *

Vid utbrottet af det fransk-tyska kriget 1870—71 skyndade Dunant till Paris, där han med vanlig offervillighet deltog i Röda korsets arbete bland de sårade. Men efter den tiden försvinner han från det offentliga lifvets skådeplats. En mängd svåra motgångar, hvilka han med en honom utmärkande takt och finkänslighet under tystnad burit, tvungo honom att föra ett ytterst tillbakadraget lif. Denne man, som i arbetet för det allmänna bästa ådagalagt så mycken dugande kraft, var alltför opraktisk, då det gällde handhafvandet af egna affärer. En mängd misslyckade spekulationer, till hvilka hans godtrogenhet förledt honom, bragte honom inom kort till fullständig ruin. Men äfven under präfnings dagar framlyser hans osjälfviska sinne. I sina af ett djupt vemod präglade »Minnen och anteckningar» utbrister han: »Min svåraste sorg är att i min olycka hafva dragit med mig vänner, hvilka jag i stället på allt sätt velat gagna». Och han tillägger, att sorgen häröfver på honom verkat »som ett gift».

Under sin fleråriga vistelse i Paris måste Dunant uthärda förödmjukelser af alla slag. »Ibland», skrifer han, »utgjordes min

*) I sammanhang härmed hänvisas till artikeln »Röda Korsets damkomité» i detta häfte.

frukost af ett enda bröd; jag var nödsakad att gång efter annan med bläck afhjälpa bristerna på min rock samt med krita dölja fläckarna på min krage. Min hatt, som genom långvarigt bruk blifvit alltför stor, var jag tvungen att fodra med papper, så att den ej skulle falla ned öfver ögonen. Det värsta för mig var dock att se mitt linne förfalla, utan att kunna ersätta det med nytt. Tvänne nätter å rad måste jag en gång tillbringa under bar himmel, emedan jag ej förmådde betala hyran för mitt tarfliga rum. Då sömnen öfverväldigade mig, var jag nödsakad taga min tillflykt till en af de stora bangårdarnas väntsalar, som lyckligtvis var öppen hela natten.»

Det är i sanning smärtsamt veta, att den man, åt hvilken minne det tjugonde seklets barn en gång tvifvelsutän komma att resa ärestoder, under motgångens tid fått åtnjuta så ringa barmhärtighet. Omsider blef dock Henry Dunant befriad från detta eländiga lefnadssätt. Änkekäjsarinnan Maria Feodorowna, det ryska Röda korsets beskyddarinna, utverkade åt honom en anspåkslös lifränta, som satt honom i stånd att de senare åren föra en stilla, jämförelsevis bekymmerfri tillvaro i Heiden i kantonen Appenzell. Genom vänners försorg har han därjämte emellanåt erhållit penningssummor, hvilka i någon mån bidragit att hindra hans ekonomiska bekymmer. Åtskilliga föreningar och samfund tyckas på senare tid vaknat till medvetande om den orättvisa man begått mot Dunant genom att så länge låta honom lida brist. Från flere håll har man därför visat sig vilja godtgöra det försummade. På professor Virchows förslag öfverlämnade läkarekongressen i Moskva 1897 åt Röda korsets stiftare en gåfva om 5,000 francs, och det schweiziska förbundsrådet har nyligen tillerkänt honom ett af en läkare i Genève stiftadt hederspris. Man kan dock ej annat än beklaga, att all denna uppmuntran kommit så sent. Den nöd, mot hvilken han så länge nödgats kämpa, har brutit hans för så starka hälsa. Måtte det stortartade bevis på Europas aktning och erkännande, hvilket nyligen genom Nobelpriset kommit honom till del, i sin mån bidraga till att godtgöra det förflutna och göra hans lefnadsafton ljus och fridfull!

Clara Wahlström.

På "Kaffistova".

En Kristianiabild.

Det är en tid om våren, då solskenet är tindrande klart, då luften är lysande och lätt, och sparfvornes genomträngande kvitter ljuder från hvarje buske och träd. Snön sjunker timme för timme mera samman, allt flere bara fläckar titta upp, ur hvarje takräna störtar en munter, bullrande liten fors. Denna, de ljusa, hoppfulla vårlöftenas tid, bär här i Kristiania ett föga vackert namn — det är »Söle-perioden», som då kommer, och våra gator befinna sig i ett tröstlöst, jämmerligt tillstånd. Det var just en sådan ljus, klar vårdag, som jag tidigt på morgonen vandrat från mitt hem långt ute i Westend för att göra uppköp nere i City — vi imitera London, vi Kristianiabor. Mitt humör, som i början stått i den fullständigaste harmoni med den friska, strålande vårmorgonens stämning, sjönk efter hand, och fram på förmiddagen, då jag, lastad med en husmoders otaliga paket, genomvåt och smutsig om fötterna, hungrig, trött och utschasad stod och väntade på spårvagnen, var jag — för att begagna ett norskt ord — tämligen »grættet».

Då ljud plötsligen en munter röst i mitt öra:

»Nej, är det verkligen du, Elisabeth!» Jag vände mig om och såg min svägerska Dina, lastad med lika många husmoderliga paket, lika våt och säkert lika trött som jag, men inte det minsta »grættet».

»Det var då tur, att jag träffade dig», fortsatte hon, »nu skola vi då verkligen gå upp på 'Kaffistova' och få oss en styrkedryck; jag har gått ärenden hela förmiddagen, och nu är jag så förbi, att jag sannerligen behöfver sitta och hvila litet, — kom nu, det är strax i närheten.»

Jag hade en oklar föreställning om, att »Kaffistova» på något sätt hängde ihop med »Maalstræv» och var »Bonde-ungdomslagets» stamhall, och därför svarade jag litet undvikande:

»Ja, men inte kan väl jag uppträda där, jag kan ju inte tala ett ord af 'Maalet'.»

»Å, det är inte så noga, må du tro, kom bara, så skall du få se, huru treffigt där är.»

En kopp kaffe — hvila i ett lugnt och treffigt hörn — en pratstund med Dina — detta var en alltför stark frestelse, och jag följde med, besluten att hålla mun och ej röja min nationalitet och min obekantskap med »maalet».

Vi veko af från Karl-Johans-Gade och in på Övre Slotsgade. I en trång och mörk port lästes orden: »Kaffistova, andre högde», öfversatt: Café, 1 tr. upp. Vi stego alltså upp till »andre högde». I förrummet stod bakom en disk, målad med starka, klara färger, en ung dam i Hardangerdräkt, som tog emot vår beställning och serverade oss de »poteteskager» och »lefser», som vi begärde. Hon talade maalet. Det hela föreföll mig litet teatraliskt och »gjordt» — men jag var ju gråtten och ur humör. Så gingo vi in i själfva »stova». Kring väggarne en mörkröd panel, öfver hvilken löpte en fris, målad med sentenser på maalet, såsom: »Det likar kvar sit, difor vert al maten eten og alle gjentor gifte». — »Dygdi er beste heimfylgja». — »Aust eller vest, heime er best», etc.

Taket i det stora, tämligen mörka rummet uppbars af grön-målade, runda stockar, bord och stolar voro mörkgröna med utskurna drakslingor, målade i kraftiga, klara färger, en stor tidningshylla på ena kortväggen, ett högsäte på den andra, hemväfda gardiner för fönsterna — detta var interiören, som, ehuru den fortfarande smakade litet af teater, dock gjorde ett lugnt och behagligt intryck. Kaffet var godt, goda voro också de nationella poteteskagerne med gjedost och lefserne, och jag öfvergick allt mera till Dinas åsikt, att Kaffistova var ett »hyggeligt Sted».

»Nå, hvad tycker du om 'Stova'?»

»Jo, här är treffigt, men säg mig, är det verkligen inte bara de, som höra till klubben 'Bonde-ungdomslaget', som ha tillträde hit?»

»Nej, visst inte! Det är ju Bonde-ungdomslagets samlings-lokal, men den är öppen som ett vanligt kafé alla andra tider än fredags afton, då klubben, som du säger, har sammankomst. Och du kan inte tänka dig, huru godt det är, att det finnes ett sådant ställe, dit ungdom från bygderna — bondestudenter, gossar och unga flickor i butiker eller på kontor, i skolor och sådant — kunna gå och få en billig förfriskning. Tänk, 10 öre för den här kolossala kaffekoppen och 7 öre för en sådan här väldig smörgås! Omgifningarna påminna dem om den gamla 'bjelkestuen' därhemma, maten är just det de äro vana vid, och som de inte kunna få på alla de andra eleganta europeiska kaféerna i staden. Och så finnas här tidningar från hvarenda liten Skråköping i Norge — ja, hufvudstadstidningar också, och utländska med för resten — så att de kunna se och följa med allt hvad som sysselsätter tankarne därhemma. Nej, jag försäkrar dig, du vet inte, huru mycket godt Kaffistova gör genom att samla de unga hit och hålla dem borta från

det där fördärfliga kafélifvet -- kafélifvet i stor stil med alla dess frestelser.»

»Ja, det kan ju vara mycket bra, förstås, men det är å andra sidan någonting här, som åtminstone på mig verkar osannt och konstrueradt, om jag skall säga rent ut — tillgjordt. Tror du, att det är någon så särdeles nyttig atmosfär för ungdomen, det? Just bygdens ungdom, som är litet fallen för seminaristisk halfkultur och själfbelåtenhet, borde hellre vara i en omgivning, där den väcktes till medvetande om och finge blicken öppen för allt det, som icke finnes 'därhemma', som du säger, men ute i världen.»

Nu blef Dina formligen förargad — Kaffistova är hennes ögonsten.

»Allting skola ni moderna människor ha 'paa en prik', också! Allting skall vara så stilenligt och öfvermåttan genomfördt, annars kunna ni snart hvarken äta eller sofva! Och hela tillvaron bena ni sönder och undersöka och väga och mäta er själfva och hvarandra, så till slut blir det bara en röra af alltihop. Tänk du på Gregers Werle och kom ihåg, att människorna behöfva litet lifslögn — åtminstone de flesta af oss. Låt vara, att allt det här är tillgjordt och konstrueradt — hvad gör det? Det verkar ändå godt genom att vara ett band mellan hemmet och ungdomen — och de ha gudskelof inte så fasligt mycket kritik i kroppen.»

»Ja, ser du, jag har egentligen emot detta detsamma, som jag har emot hela landsmaalsrörelsen, jag är öfvertygad om, att den uppålskar halfbildning och inbilskhet bland ungdomen.»

»Men huru kan du säga någonting sådant! Det är ju många både af våra största vetenskapsmän och af våra diktare, som ifra för landsmaalet.»

»Ja väl, men se ut ibland folket, bland flertalet, hvilka ifra där för det? Icke de bildade klasserna, som däri se ett oting, som ingen verklig rot har i behovet af ett nytt språk, inte heller det egentliga folket, som tycker sig ha nog af det språk de äga — utan just halfbildningens målsmän, som inbilla sig, att detta maalet är ett ytterligare bevis på Norges själfständiga ställning, och anse det s. k. 'rigsmaalet' som en förnedrande kvarleva sedan 'Dansketiden'.»

»Men du måste dock medge, att detta 'rigsmaalet', som du säger, icke är rikets egentliga språk, utan endast de bildades språk. Se förresten på tyskan! Den nuvarande högtyskan har ju sin rot i Meissner-dialekten, som Luther genom sin bibelöfversättning satte i högsätet. Eller tag italienskan — det var Dante, som genom sin

Divina Comedia gjorde Florentiner-dialekten till riksspråk. Och då på grund af våra geografiska förhållanden och våra bygders stränga afskildhet från hvarandra dialekterna blifvit så högst olika, så vore det ju bara bra, om allt detta kunde smältas samman till ett språk, ett verkligen rent norskt språk för hela vårt land.»

»Ja, ser du, just i denna uppfattning ser jag hela landsmaalsrörelsens svaghet. Maalet har icke vuxit fram som en naturlig följd af bygdernas sammansmältning till ett land, ej heller kan du draga paralleller mellan maalet på ena sidan och tyskan och italienskan på den andra. Dels fanns ej före Luther och Dante den litteraturskatt, som vårt rigsmaal äger, och som du väl ej vill skall gå förlorad, dels är det ej hos oss en enda dialekt, som skall, som du säger, sättas i högsätet. Nej, maalets historia är en helt annan: en stor språkforskare har tagit de olika ingredienserna af olika dialekter och ruskat ihop dem, men en dylik mekanisk blandning har ingen rot någonstans, därför att egentligen ingen behöfver den. Den blir därför också, tror jag, en besvärlig gåfva att bära med sig. Fråga alla dem, som i skolorna till sina examina knoga igenom maalpensa — göra de det med glädje och intresse, bry de sig någonsin mera om att föröka eller ens vidmakthålla sina kunskaper i detta främmande språk? Nej — och där det ej finnes något behof, där finnes heller ingen utsikt till afsättning — det är en gammal regel inom finansvärlden, som också kan tillämpas här.»

»Ja, det kan du ha rätt uti. Men där finnes dock, som du säger, ett behof, om än doldt, och en afsättning med, ehuru du kanske inte lagt märke till den. Landsmaalet har dock under tidernas lopp haft en stor — ja en genomgripande förändring af rigsmaalet till följd. Tag en bok, hvilken du vill — skrifven för 50 — 60 år sedan -- där läser du danska; tag en modern författare — han skrifer ett annat språk. Hvarför? Jo, därför att maalrörelsen väckt till lif aktningen för vårt eget språk och verkat befruktande på våra författares stil. Öfverdrifter är ju någonting, som följer med allt nytt och ungt, med det brukar du själf vara den sista att fördöma. Nej, jag tror på maalets framtid, jag — inte kanske som 'rigsmaal', men som medel att skaffa vårt språk en rik och själfständig utveckling.»

»Däri är jag enig med dig. Jag hoppas och tror, att maalet i sin nuvarande konstruerade och naturvidriga form inte måtte komma att kväfva vårt språk med dess rika litterära skatter — men som hjälp i utvecklingen af en ännu rikare litteratur och ett

ännu rikare språk, vill jag gärna hälsa det välkommen — skada bara, att inte detta är maalsträvernes framtidsvy!»

»Tyst, nu voro vi ju så eniga, låt oss passa på att gå då, annars komma vi att gräla hela vägen hem! Och nu — marsch ut i 'sölen' och se glad ut, nu har du fått kaffe och hvila och kakor och litet käbbel — alltsammans ting, som du tycker om, nu kan du vara nöjd och gärna säga, att du tycker om min kära 'Stova'!»

»Ja, det gör jag!»

»Bra, det var bara det jag ville höra, kom nu!»

Elisabeth Wærn Bugge.

Den kvinliga rösträttsfrågan inför riksdagen.

Till historiken öfver den märkliga rösträttsriksdagen 1902 kommer att läggas ett kapitel med den ej mindre märkliga titeln: »kvinnans politiska rösträtt». Sedan F. T. Borgs bekanta motion af 1884 ha kvinnornas rösträttsfråga varit hvilande, ja, måhända i de flesta riksdagsmäns tanke för alltid död och begravnen. Detta epokgörande riksdagsår, då så många för kvinnan viktiga spörsmål varit å bane, har äfven haft att uppvisa ett återuppvaknande af den kvinliga rösträttsfrågan. Ja, det märkliga har inträffat, att bland andra rösträttsärenden äfven ett, omfattande den svenska kvinnans kraf på politisk likställighet med mannen, legat på kamrarnes bord. Att ärendet blifvit »lagdt till handlingarna», som man säger, utan att ha ledt till någon åtgärd från riksdagens sida, är visserligen en nedslående sanning, men icke desto mindre kan enbart det faktum, att kvinnans rösträttsanspråk ställts under debatt inom vårt representanthus betraktas som ett glädjande tidens tecken, hvilket innebär goda framtidslöften.

En kort återblick på den kvinliga rösträttssaken i dess förhållande till riksdagen torde här vara på sin plats. Den första mer officiella åtgärd i hithörande fråga var Fredrika-Bremer-Förbundets i slutet af år 1899 till regeringen inlämnade petition om politisk rösträtt för kvinnor. Då emellertid i den för årets riksdag framlagda kungl. rösträttspropositionen intet förspordes om Förbundets skrifvelse, föranledde denna uraktlåtenhet (om orsakad af ren glömska eller afsiktligt förbigående torde vara outredt) en påminnelse därom i form af en motion till riksdagen, däri motionären, herr Carl Lindhagen, med åberopande af ofvannämnda petition framställer en begäran om, att riksdagen måtte till k. m:t inlämna en skrifvelse om »utredning och förslag till en särskild rösträttsreform i ändamål att bereda kvinnan rösträtt vid val till riksdagens Andra kammare».

Denna motion, affattad i en form så moderat och så föga anspråksfull, att den t. o. m. bland de mest emancipationsfientliga ej borde kunna väcka någon förargelse, har, ehuru man inom kvinnornas läger ej ställde sig alltför optimistisk beträffande det väntade resultatet, likväl därinom framkallat stor glädje. Den har med rätta betraktats som ett första kamratligt handslag från mannens sida, inbjudande till framtida samarbete för gemensamma mål. Äfven ha kvinnorna genom möten och därå uttalade resolutioner tillkännagifvit sin tillfredsställelse öfver att inom riksdagshuset äga en förespråkare för sin sak, samt i sympatiadresser, en från Stockholms kvinnor med 4,154 namnunderskrifter, en från Göteborgs kvinnor med 1,487, uttryckt sin anslutning till hr Lindhagens motion.

Att de högljudda ropen på rösträttsreformer för män, hvilka i dessa dagar öfverröstat alla andra frågor i vårt land, äfven förkvävt kvinnornas svagare stämmor, är naturligt. Konstitutionsutskottet har utan reservation afstyrkt den Lindhagenska motionen under beredvilligt medgifvande, som det i utlåtandet heter, »att den tanke, som ligger till grund för sträfvandena att bereda kvinnan likställighet med mannen i politiskt liksöm i socialt och ekonomiskt afseende, må vara ur teoretisk synpunkt tilltalande. Men då det väckta förslaget afser att i vår offentliga rätt införa en alldeles ny princip, som ej heller i andra länder, hvilkas samfundsförhållanden äro med våra närmast likartade, ännu vunnit tillämpning, har utskottet saknat anledning att tillstyrka den äsyftade omdaningen af vårt politiska valsystem».

Första kammaren har utan votering bifallit utskottets afstyrkande. I Andra kammaren, där motionären på ett värtaligt sätt försvarade sin motion, blef den dock föremål för omröstning och lyckades eröfra 64 röster, ehuru frågan föll på en pluralitet af 111 röster. I det skrifvelseförslag till regeringen om en ny utredning af rösträttsfrågan på den allmänna rösträttens basis, hvilket afslutat den nyligen utkämpade våldsamma rösträttsstriden inom riksdagen, nämnes *icke* något om kvinnan.

* * *

Detta är i få ord historien om den svenska kvinnans första politiska rösträttskampanj eller rättare förpostfäktning, då striden som sådan är så ny, att man ännu ej kan säga sig ens känna de krafter, man har till sitt förfogande. Till dessa kan man näppeligen räkna sympatierna inom något af riksdagens partier, men väl en och annan inflytelserik riksdagsmans. Debatten inom kamrarna visade nämligen, att intresset för kvinnans rösträtt och erkännande af det berättigade i hennes fordran är långt vaknare, än man vågat hoppas. Så vidt man kan döma af de tämligen ofullständiga tidningsreferaten, ha icke så få talare, såväl i Första som i Andra kammaren, plaiderat kvinnornas sak.

I den förstnämnda synes generaldirektör *Wieselgren* ha varit den förste, som öppet uttalade sig för herr *Lindhagens* motion, i det han på det varmaste förordade kvinnans rösträtt, såsom den förnämsta garantin vid ett eventuellt genomförande af den allmänna rösträtten; såsom ett medgifvande bör väl äfven betraktas en af herr *Carl Nyström* inom samma kammare uttalad önskan, att få till protokollet som sin mening anförd, att kvinnans rösträtt vore en framtidsfråga. Herr *Sjöcrona* i Första kammaren uttalade likaledes sina sympatier för det förslag, som ville bereda rösträtt äfven åt kvinnan.

Som betydelsefullast torde dock få anses *statsministerns* uttalande i Andra kammaren, däri han satte frågan, om allmän rösträtt i samband med frågan om rösträtt äfven åt kvinnan. För sin personliga del ansåge han det orätt, om man skulle tilldela hvarje man, som uppnått viss ålder, rösträtt, men förvägra kvinnorna samma rätt.

Naturligtvis fanns det ock dem inom kamrarna, som mer i kvinnornas eget än i landets intresse varnade för att släppa in dem i det politiska lifvet. Så menade konstitutionsutskottets vice ordf., friherre *Barnekow*, i Andra kammaren, att han »sett eländet, intrigerna och splitet i politiska församlingar på för nära håll samt höll för mycket af kvinnan för att ge henne rösträtt, så att hon skulle dragas in däri. Om hustrurna sutte på riksdagen och mannen sutte hemma och vaggade barnen eller uppfostrade dem, så skulle det kommande släktet förlora därpå.» — Denna välmenta »vaggteori» gaf herr *Lindhagen* tillfälle, att i det anförande, där han försvarade sin motion, inlägga den ganska slående repliken: »att frih. Barnekow måtte ha varit med om mycket oroliga familjeförhållanden, då han föreställt sig, att om en kvinna en gång hvar tredje år skulle lägga ned sin röst, mannen därför måste långa tider sitta vid vaggan.» »Det måtte ock vara dåligt för jordbruket i hans valkrets, då man icke hade råd att lega en icke valberättigad kvinna att sköta vaggan, medan den andra nedlade valsedeln.»

För öfrigt utvecklade tal., hurusom i hans motion icke förekom någon ny princip, utan endast en konsekvens af de redan befintliga principerna om medborgares rösträtt och kvinnans kommunala rösträtt. Mot det af utskottet framställda argumentet, att kvinnans politiska rösträtt icke funnes i andra länder*) invändes, att detta ej borde ha något att betyda. Kunde man ej ha så mycken tilltro till egen kraft, att vi i något fall öfvergäfvade en »kölvattenspolitik» och sökte vara ett föregångsfolk.

* * *

*) Detta är som bekant icke förhållandet. För Dagnys läsare torde det ej behöfva påpekas, att i fyra af Nord-Amerikas, Förenta Stater samt i Australien experimentet med den kvinliga politiska rösträtten sedan flere år tillbaka är på ett lyckligt sätt genomfördt.

Som vi sett, blef kvinnornas rösträttsfråga tämligen snabbt affärdad inom riksdagen. Men det energiska sätt, hvarpå de, som saken närmast gäller, nämligen kvinnorna själfva, tagit upp arbetet, tyder på att man ej tappat modet. Man har i dessa dagar i vår hufvudstad fått bevittna en politisk lifaktighet, som man ej ansett det kvinnliga släktet mäktigt. Hittills har arbetet koncentrerat sig kring förberedelserna för en blifvande kvinlig rösträttsorganisation, och de komitéer, som för detta ändamål blifvit tillsatta, ha ännu ej hunnit offentligt framlägga sina förslag. Det är emellertid att hoppas, att det hela skall leda till ett godt resultat, d. v. s. till en fast sammanslutning af Sveriges kvinnor, grundad på en sund och lugn utvecklings principer, de enda, som kunna tillvinna kvinnornas sak aktning, och på hvilkas basis man har någon förhoppning att slutligen nå sitt mål.

Röda Korsets damkomité.*)

Då Sverige år 1864 anslöt sig till Genève-konventionen om fältsjukvårdens neutralitet, bildades samtidigt »Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuke i fält», som senare antog benämningen »Svenska föreningen Röda Korset». Den grundades under beskydd af dåvarande Hertigen af Östergötland, sedermera Konung Oscar II, som blef dess första ordförande och ordnade föreningens verksamhet på samma sätt som i öfriga länder, hvilka antagit Genève-konventionen.

Några år därefter bildades af fru Sophie Adlersparre, född Leijonhufvud, och fru Rosalie Olivecrona, född Roos, den nuvarande *Röda Korsets damkomité*, under namn af »Damkomitén i föreningen för frivillig vård af sårade och sjuke i fält». Orsaken hvarför den grundades var, att man ansåg, att kvinnorna borde kunna verka för den idé Röda Korset ville främja. Damkomiténs arbete började i mycket ringa skala; man samlades i en uti Arfurstens palats upplåten lokal och tillverkade förbandsartiklar, hvar till användes gammalt linne, som skänkts dels af de kungliga, dels af privata personer. År 1876 erhöi Damkomitén stadgar, och 1886 ändrades dess namn till »Röda Korsets damkomité», på grund däraf att »Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuke i fält» samma år ändrat sitt namn till »Svenska föreningen Röda Korset».

Damkomitén har, som förut nämnts, från början arbetat under små förhållanden, och den har existerat endast på frivilliga gifvor.

*) Ofvanstående uppsats har förut varit införd i våra större dagliga tidningar. Vi återge den här, dels emedan den idé, som där utvecklats, påkallar de svenska kvinnornas synnerliga uppmärksamhet, och emedan den kan betraktas som ett fullständigande af den i detta häfte förekommande biografien öfver Röda korsets stiftare Henry Dunant.

Men detta har ej inverkat förlamande på dess medlemmars intresse för saken; de hafva ej förtröttats, utan med energi arbetat allt vidare och därigenom ernått vackra resultat. Sedan nyssnämnda förråd af gammalt linne förbrukats, inköptes ny, tidsenlig materiel, hvaraf förbands- och sjukvårdsartiklar förfärdigades, likaså modellsamlingar till sådana, hvilka senare sändts till i landsorten bildade filialer af Röda Korset, såsom 1893 till den sydsvenska filialen i Landskrona, bildad af fru Alma Norrman, och 1895 till den af friherrinnan M. von Otter i Karlskrona bildade filialen; 1899 öfverlämnades, likaledes såsom gåfva, en dylik modellsamling till H. K. H. Kronprinsessan af Danmark.

Under fransk-tyska kriget 1871 utsände Damkomitén till krigsskådeplatsen sitt dåvarande förråd af sjukvårdspersedlar, likaså 1877 under det rysk-turkiska kriget samt 1897 under det grekisk-turkiska kriget.

Röda Korsets damkomité har emellertid ej blott arbetat på ofvan angifna sätt; den har äfven intresserat sig för förverkligandet af andra frågor, som varit och äro af stor betydelse för föreningen Röda Korset. Jag syftar härmed på den verksamma del den tagit i bildandet af ett *Hem* för Röda Korsets sjuksköterskor. De i Röda Korsets tjänst anställda sköterskorna fingo, på Röda Korsets bekostnad, sin yrkesmässiga utbildning på Sabbatsbergs sjukhus, men för öfrigt hade det ej kunnat sörjas för dem, utan de fingo bo, hvar de ville i hufvudstaden. Saknaden af ett gemensamt hem, som kunde vara en samlingsplats för dem, saknaden af en ledande och ordnande hand både under arbetet och däremellan gjorde sig allt mer och mer kännbar för sköterskorna, hvilket hade till följd, att de själfva började att öfverlägga om möjligheten af att få till stånd ett gemensamt hem i Stockholm. År 1890 hänvände de sig härom till några af Damkomiténs medlemmar och inlämnade samma år till verkställande utskottet i föreningen Röda Korset en skrifvelse med anhållan om bistånd till upprättande af ett hem för Röda Korsets sjuksköterskor och sjuksköterskeelever. Utskottet öfversände denna skrifvelse till Damkomitén med begäran, att den ville yttra sig i frågan; här omfattades saken med det största intresse, och Damkomitén beslöt att söka få till stånd ett sjuksköterskehem samt att för detta ändamål insamla penningar bland allmänheten. Man tänkte sig, att en summa af 20,000 kronor skulle erfordras. Insamlingen lyckades äfven så väl, att man redan samma år kunde realisera planen; våning förhyrdes i huset N:o 60 vid Mästersamuelsgatan här i staden, hemmet ordnades genom Damkomiténs försorg, och den 1 november 1891 kunde detsamma invigas. Föreståndarinna blef fröken Elisabeth Holmgren, en af de sköterskor, som varmast ifrat för och verksamast deltagit i hemmets ordnande. Hon kunde dock ej länge kvarstanna på denna plats, ty redan 1892 blef hon, på grund af svår sjukdom, tvungen att lämna densamma samt efterträddes då af fröken Fanny von Otter, som allt sedan dess innehaft denna befattning.

Under årens lopp visade det sig emellertid, att sjuksköterskehemmet var för litet och en utvidgning allt mer och mer blef en nödvändighet; likaså framstod ock önskvärdheten af att få till stånd en sjukafdelning inom hemmet, där sköterskorna kunde vidare utbildas för sitt yrke. Härtill erfordrades naturligtvis återigen penningar, och initiativet att insamla sådana togs åter af Damkomitén, som äfven vid detta tillfälle visade sitt varma intresse och sin hängifvenhet för saken. Ej mindre än omkring 40,000 kronor insamlades, och redan 1901 kunde det nya hemmet med sjukafdelning invigas i eget, inköpt hus N:o 66 Kammakaregatan.*)

Tillverkandet af förbandspersedlar har dessutom hela tiden fortgått, och förrådet däraf har hittills förvarats i Röda Korsets sjuksköterskehem.

Sedan en återblick kastats på det arbete, som Röda Korsets damkomité under sin tillvaro utfört, återstår att nämna om den utvidgning i dess verksamhet, som nu i år satts i gång, och som otvifvelaktigt är betydelsefull och därför förtjänar att af allmänheten uppmärksammas och omfattas med allvar och intresse.

Beslut har nämligen fattats om att i större skala än förut tillverka förbands- och sjukvårdsartiklar, afsedda att användas dels i händelse Sverige skulle invecklas i krig, dels i fredstid vid olyckshändelser inom landet. Man tänker sig detta kunna ske genom ökad arbete i hufvudstaden och genom att *lokalkomitéer* af Röda Korset upprättas öfver hela landet, både i städer och i landsorten, hvilka komitéer skola upptaga samma verksamhet som Damkomitén i Stockholm. Detta har orsakat, att Damkomitén omorganiserats; medlemsantalet, som förut uppgått till 30, har nu ökats till omkring 100. Damkomiténs styrelse utgöres af en Centralkomité, bestående af 10 personer, hvaraf 1 ordförande, 1 sekreterare och kassaförvaltare och 1 biträdande sekreterare samt 2 suppleanter, hvilka väljas hvarje år. De öfriga medlemmarne äro indelade i 5 s. k. arbetande grupper, hvar och en bestående af omkring 20 personer, och som inom sig årligen väljer 1 ordförande, 2 sekreterare samt 2 suppleanter. Ordförandena för dessa 5 grupper skola förmedla samarbetet mellan de eventuella lokalkomitéerna och Centralkomitén. En hvar af de 5 nyssnämnda arbetsgrupperna skall arbeta 2 gånger hvarje år, en gång på våren och en gång på hösten. Arbetet har denna vår bestått i förfärdigandet af modeller till nu brukliga förbands- och sjukvårdspersedlar, afsedda att sändas till lokalkomitéerna i landsorten; sedermera skola dylika artiklar tillverkas för depöten i hufvudstaden. Denna depöt kommer framdeles att förvaras i Öfverståthållarehuset.

Lokalkomitéerna i landsorten åligger det att i sin tur tillverka förbands- och sjukvårdspersedlar att förvaras å tillverkningsorten, hvarigenom man på många ställen inom landet erhåller *förråd* af

*) Se Dagny, häft. 4 för 1901.

dylika i smärre depôter, något som är af stor vikt i händelse af krig inom vårt eget land eller under fredstid vid eldsolyckor eller andra större olyckshändelser. I Stockholm har denna sak omfattats med liflig sympati, och till landsorten har från Centralkomitén utsändts cirkulär i stort antal till personer, om hvilka man kunnat förmoda, att de skulle omfatta arbetet med välvilja och intresse.

De senaste årens världshändelser, som erbjudit flere exempel på det öfvervåld, för hvilket de mindre staterna äro utsatta från mäktiga grannar, mana oss alla, svenska män som kvinnor, att tänka på vårt fäderneslands framtid och att, medan tid är, ordna oss så, att vi kunna möta alla eventualiteter någorlunda väl beredda. Må Sveriges alla kvinnor lägga detta på hjärtat och besinna, att sjukvård är ett ädelt mål, för hvilket *de* kunna verka; må kärleken till fosterlandet vara lefvande i deras sinne, och må de i handling visa, att de förstå, hvilka allvarliga tider vi lefva uti. Kommer den vädjan, som Röda Korsets damkomité ställt till landets öfriga kvinnor att mötas med förståelse och varm sympati, då är detta ett glädjande tecken på, att de svenska kvinnorna känna och erkänna sin plikt mot fäderneslandet.

Ellen Sandelin.

—1883—

Litteratur.

Liksom en drömbild, Häxan, Ljusstrålar, af *Eliza Orzeszko*.

De slaviska författarna af rang ha ett särdeles typiskt sätt att berätta. På ytan är allting lugnt och lidelsefritt, men därunder ligga dolda djup af känsla och glöd. De ryska eller polska hjältarna och hjältinnorna dissekera inte i all oändlighet sina känslöförmimmelser, som merendels de franska göra, de äro inte tröttsamt lärorika som de tyska eller puerila och långrandiga som en del engelska typer, de lefva sitt lif inför våra ögon enkelt, trovärdigt och därför gripande. Och till motvikt mot all den litterära alstring, där man under den tekniskt glänsande ytan eller den oäkta mystiskt religiösa förgyllningen förgäfvets letar efter den äkta och sunda mänskliga känsla som förädlar, är det godt, att det också finnes en och annan bok sådan som *Eliza Orzeszkos* bästa arbeten. Berättaren håller sig här på den plats, han nog i allmänhet bör intaga, om hans arbete skall kunna få rangen af ett konstverk: bakom bokens personligheter, som i detta fall förefalla betydligt sannare och mera verklighetstrogna, än när författaren så att säga tar ordet ur munnen på dem för att få fram sina egna meningar. Vi ha i vår svenska litteratur nyligen

haft det vackraste prof på ett sådant slag af objektivitet i Selma Lagerlöfs Jerusalem, ett exempel som visar, att intrycket af en bok icke försvagas utan endast fördjupas, då känslan flyter under som en stark och mäktig flod, hvilken dock aldrig strömmar öfver sina bräddar. Detta hindrar dock ej, att ett arbete *kan* verka mäktigt genom rent motsatta medel: genom en af ämnets beskaffenhet påkallad subjektivitet, som stundom rent af spränger formen.

»*Liksom en drömbild*» är en vacker idyll, som upplöser sig i en skärande dissonans. Det är den hundra gånger förut berättade historien om en ung kvinna, hvilken skänker hela sitt hjärta åt en man, som aldrig ett ögonblick tänkt på att gifva något liknande i utbyte. Kring de båda unga gruppera sig några väl tecknade bi-figurer, bland hvilka den gamla fru Dutkierwicz med sin naiva och dock imponerande rättskaffenshet intager ett hedersrum.

Medan nyssnämnda bok för oss in i småborgarnas klass, få vi däremot i »*Häxan*» göra bekantskap med en okunnig och vidskeplig landtbefolkning i ett litet polskt bysamhälle.

Om »*Drömbilden*» vid slutet kvarlämnar ett beklämmande intryck, så motsäges detta ganska mycket af berättelsens idylliska stämning i öfrigt. I »*Häxan*» klingar oss den dystra grundtonen till mötes redan på bokens första blad och stiger — om ock afbruten af den korta lycka, som målas för oss — i ett smärtans och ångestens *crescendo* till sin höjdpunkt, då den unga, oskyldiga hustrun faller offer för sin omgifnings mörka och fanatiska vidskepelse. »*Häxan*» är i likhet med »*I de djupa dalarna*», ett rop på mera ljus åt en människoklass, som i blind vantro bereder sin egen olycka.

Den senast på svenska utkomna af Orzeszkos böcker, »*Ljusstrålar*», som innehåller en samling kortare berättelser, utgör ett särdeles typiskt prof på författarinnans mångsidiga och egenartade begåfning.

Kanske har Eliza Orzeszko aldrig nått högre än i den förtjusande novellen »*En gåta*», och dock förtjänar hvar och en af de fyra öfriga berättelserna sin plats bredvid denna lilla pärla. Isynnerhet gäller detta om »*Starke Simson*», där förf. med konstnärlig bredd och finaste själsanalys framställer kontrasten mellan förkrympande och nästan parodiska yttre förhållanden och den inre storhet, som sätter sitt adelsmärke på människohjärtat.

Eliza Orzeszko äger i hög grad, hvad hon själf kallar, »*gäfvan att besä jorden med de goda och vackra tankarnas stjärnor*». Vi ha i vår tid godt om väl skrifna böcker, både i original och öfversättning, men tankarnas fattigdom och jordbundenhet verkar, att endast ett fåtal ibland dem gör oss på något sätt andligt rikare, och bredvid dessa träffa vi en och annan, som rymmer »*goda tankar*», men på grund af formens torftighet förfelar att göra det åsyftade intrycket. Hos Eliza Orzeszko finnes en lycklig förening af både »*goda*» och »*vackra*» tankar af ett rikt innehåll och därtill en enastående gäfvä att ikläda dessa sina tankar en tilltalande form.

Vi stå därför näst till förf. själf i stor tacksamhetsskuld till den öfversättarinna, som öppnat för oss en annars otillgänglig skönhetsvärld.

F. E.

* * *

Ny kärlek. En bok för mogna andar af *Elisabeth Dauthendey*. Med förord af Ellen Key.

Huru är väl den »nya kärlek» beskaffad, hvarom denna från tyskan öfverflyttade, för »mogna andar» afsedda och med en varm rekommendation af Ellen Key beledsagade lilla bok handlar? I få ord är det sagdt: »Denna kärlek finnes ännu icke till». — Den nya kvinnan, »das neue Weib», detta fenomen, som vår tid sett födas, går spörjande, sökande omkring i världen, seende sig om efter ett manligt väsen, som är värdt hennes kärlek. Men hon söker förgäfvets, ty den nya mannen är ännu icke skapad. Kvinnan har utvecklats, renats, förädlats, hon har under framåtskridandets gång vetat, ej blott att använda sina egna förmögenheter, utan äfven att till sin fullkomning upptaga det bästa af mannens väsensart, under det att han, föraktande att på ett motsvarande sätt söka rikta sig med det säregna hos kvinnan, särskildt hennes rika, rörliga känslövärld, blifvit efter. Hans själslif står icke i jämnhöjd med hennes. Och därför, då jorden ännu icke bär det ideal af manlig höghet och renhet, som vore henne värdigt, försmår hon all erotisk kärlek och finner sin lycka i den idealiska vänskapen till ett närbesläktadt kvinligt väsen.

Sådan är i korthet sagdt den »nya kvinnan», såsom hon tecknar sig själf och sina kärlekserfarenheter i ett språk, buret af den högsta extas, och med en så öfversvinnelig, ja, nära nog visionär glöd, att det liksom allt, som siktar högre än dit vanliga dödliga kunna följa, förlorar sig i det ofattbaras dimmiga höjder. Men förstående väntar sig ej en föregångerska, sådan som »Ny kärleks» förf. Hon är ett väsen, kommen före sin tid, nöjande sig med »siamens och teckentydarens lycka» och fröjdande sig åt att se, huru »morgonrodnaden redan bryter i sakta strimmor genom mörkret».

Det är alltså, som vi sett, det allra högsta renhetsideal, som här predikas. Hur kommer det sig då, att mången vid genomläsandet af dessa sidor erfar ett intryck, motsatt det åsyftade! Är det, emedan synen på genomsnittsmänniskan — ack, de mogna andarne äro nog lätt räknade i denna vår usla värld! — är så förvrängd, att hon ser fläckar äfven på den hvitaste oskuldsdräkt, eller är det så, att det renhetsbanér, som här med så mycken ostentation utvecklas för ens blickar, först kommit i så nära beröring med jordens dy att dess hvithet besudlats?

Kanske det oklara intrycket mest beror på det hetsiga, svulstiga framställningssättet, kanske det är detta, som gör, att man har så

svårt att tro på förf.:s teorier, och att dessa upplösa sig i ett sentimentalt svammel, som väcker leda? Detta är beklagligt, ty förf. har onekligen ett sannt grepp på vissa sidor af nutidskvinnans känslområde, jag menar det, som mynnar ut i en stegrad fordran på moralisk likställighet mellan könen, och i det afseendet är hon nog en tolk för de tankar, som röra sig i tiden. Men den, som ej vet att behärska sina uttrycksmedel och icke heller sin fantasi, blir alltid, med rätt eller orätt, räknad till de falska profeterna, och det ödet kommer nog att drabba föreliggande boks författarinna.

L. D.

Riksdagsöfversikt.

I.

Den nyligen afslutade 1902 års riksdag lär ha fått namn af »fruntimmersriksdagen», emedan så många särskildt för kvinnans intressen viktiga spörsmål där varit å bane. Sannt är, att när man kastar en återblick på det tilländalupna riksdagsåret finner man, att en hel del viktiga beslut, af stor betydelse för den svenska kvinnorörelsen, under detsamma fattats, och att vi, kvinnor, därför ha alla skäl att räkna 1902 som ett bland märkesåren i vår historia.

* * *

Den första betydelsefulla kvinnofråga, som afgjordes i riksdagen, gällde *den kvinnliga post- och telegrafkåren*. För detta ärendes behandling och utgång har Dagny redan utförligt redogjort, hvarföre det i vår öfversikt torde kunna förbigås. Vi vilja endast erinra om, att särskildt telegrafisterna böra känna sig belåtna med riksdagens beslut, emedan förkastandet af förslaget om kvinnliga telegraufföreståndares ersättning med manliga stationsmästare ej blott räddade telegrafisternas ställning inom verket och tillförsäkrade dem ökade löneförmåner, utan gaf anledning till ett offentligt erkännande af deras duglighet och värde för samhället, hvilket säkert för kåren i sin helhet var af ännu större betydelse än de ekonomiska fördelarna. För de olika detaljpunkterna i detta ärende, *telefonisternas* förhållanden däri inbepripna, hänvisas, som sagdt, till föregående häften.

* * *

En annan ur kvinnosakssynpunkt liksom i socialt afseende ytterst viktig fråga, hvarom riksdagen fattat beslut, var den om *den gifta kvinnans valbarhet i fattigvårdsstyrelser*, och här har man dessutom

att anteckna det ovanliga, att detta beslut utföll i strid mot den af lagutskottet häfdade uppfattningen. Utskottet hade nämligen afstyrkt hrr Lindhagens och von Friesens motion om ofvannämnda lagändringsförslag såsom varande en åtgärd ej påkallad af »något större eller allmännare behof», hvaremot kamrarna, där meningen tydligen var den motsatta, enade sig om att bifalla densamma.

Riksdagsdebatten i denna fråga erbjuder för oss, kvinnor, moment af det största intresse. Sällan ha väl våra hrr riksdagsmän varit så enstämmiga i att sjunga kvinnans lof. Såväl i Första som i Andra kammaren tycktes man anse, att de konflikter, som kunde uppstå genom att i här berörda fall tilldelas gift kvinna en myndig persons ansvar och beslutanderätt, uppvägdes af de fördelar, som insatsen af hennes arbete borde tillföra sambället. Visserligen höjdes också varnande röster »för den moderna sträfvan att vilja på alla områden likställa man och kvinna»; som målsman för denna uppfattning uppträdde i första kammaren *biskop Rohde* från Göteborg. Han ansåg, att i utskottets resonemang låg »en prisvärd måhet att värna om hemmet och det äktenskapliga livets sedliga ordning, en måhet så mycket mer prisvärd, som de upplösande krafterna äro i våra dagar, särskildt å detta område, lifligt verksamma». Till att befästa den ordningen, trodde herr biskopen ej, »att befogenheten för den gifta kvinnan att deltaga i offentliga värf skulle bidraga». Äfven herr *Bremberg* i samma kammare hyste också betänkligheter mot reformen, icke så mycket från den moraliska synpunkten som från den juridiskt-ekonomiska. Ty vore gift kvinna valbar till fattigvårdsstyrelse kunde hennes man, såsom ansvarig för de af henne förvaltade allmänna medlen, råka illa ut. Denna tal. trodde också, att, om mannen nekade hustrun att mottaga valet, blefve »helt säkert äktenskapsfriden förstörd». — — »Hellre då ett lyckligt äktenskap än en kvinlig fattigvårdsstyrelse!»

Men, som nämndt, de röster, som höjdes för lagreformen, voro långt talrikare och kraftigare, i synnerhet i Första kammaren, där den gifta kvinnan hade många och ifriga förespråkare. Herr *Filip Boström* bemötte lagutskottets motivering »att ett ledamotskap i fattigvårdsstyrelse skulle icke låta sig förena med uppfyllelsen af gift kvinnas öfriga plikter» därmed, att det voro en sak, »som denna kvinna själf får afgöra», och att »det förmyndarskap, som lagutskottet här tagit sig, icke vore befogadt». Herr *Leman* gaf en på talande motiv stödd framställning af de skäl, som föreläge att bereda gift kvinna tillträde till fattigvårdsstyrelser. Han påvisade huru arten af kvinnans begåfning och de sysselsättningar, åt hvilka hon i allmänhet ägnar sig, äro synnerligt väl lämpade för fullgörandet af en stor del af en fattigvårdsstyrelses förpliktelser, exempelvis tillsynen af utackorderade barn, och huru kvinnan i högre grad än mannen vore i besittning af grannlagenhet och ömhet mot de nödställda.

Friherre *Tamm* talade i enahanda riktning. Han ansåg det kortsynt att i följd af en otydlighet i lagen utestänga den gifta

kvinnan från ett område, på hvilket hon vore så utomordentligt lämplig. Det är ej blott män, som äro fattiga, utan lika ofta kvinnor, och i de flesta fall är det barn, om hvilkas vård man har att draga försorg. »Och om man också kan tänka sig, att kvinnan en och annan gång skulle låta hjärtat springa bort med förståndet, så sitta ju i styrelsen icke endast kvinnor, utan äfven män, som kunna afkyla de förras någon gång kanske litet för varma känsla.» — Herr *Wieselgren* sade sig ännu starkare än den föregående tal. vilja betona önskvärdheten af att ge gift kvinna tillträde till den offentliga fattigvården. Det är ju allmänt känt, menade han, att här i Stockholm finnes en stor fattigvårdsinstitution, som bildats och underhålles af privata krafter, och som räknar såsom ledande kraft — »en gift kvinna». Inför detta faktum bör invändningen att gifta kvinnor ej skulle »lämpa sig» för ifrågavarande uppdrag förstummas. — Tal. slutade med att uttala »såsom en oemotsäglich sanning, att just på det område, vid hvilket nu kammarens blick var fäst, bör kvinnan ha särskilda betingelser att kunna verka och verka väl».

Grefve *Hamilton* ansåg visserligen, att man icke i allt bör göra kvinnan likställd med mannen; »men då det gäller att sköta fattigvården, att hjälpa våra fattiga medmänniskor, kan hon fullt ut intaga samma ställning som han». Herr *Trygger* behandlade frågan ur lagstiftningssynpunkt och fann ej, att man behöfde vara så ängslig beträffande den eventuella ansvarigheten i civilrättsligt afseende. Man skulle nämligen kunna utsträcka kvinnans civilrättsliga ansvarsfrihet i sådana fall, då hon fått offentligt uppdrag. Tal. gaf kvinnorna det vitsordet, att de vore precis lika dugliga som män att förvalta åtskilliga angelägenheter äfven af offentlig natur, i synnerhet ansåg han, att den gifta kvinnans mognad härutinnan i allmänhet är större än den ogifta kvinnans. — Herr *Carl Nyström* framhöll med fullt skäl, att man vid debatterandet af denna fråga i allmänhet fäste det bibegreppet, att det rörde något slags utmärkelse eller befordran för kvinnan, då hon skulle vinna likställighet med mannen. Tal. undrade, om icke denna befordran och denna utmärkelse skulle mest ligga på den andra sidan. Han påminde för öfrigt om de sedan lång tid bland Stockholms fattiga verkande s. k. »skyddsfruarna», hvilkas karaktäristik låge i själfva namnet.

Till redogörelsen för debatten i Första kammaren tillägga vi här några ord om frågans behandling i Andra kammaren. Där blef den icke föremål för en så lång utläggning; utom de båda motionärerna, herrarna Lindhagen och von Friesen, som på ett värtaligt sätt häfdade sin mening, yttrade sig endast som försvarare för lagutskottets afstyrkan, en af dess ledamöter, herr *Redelius*. Denne ansåg, att frågan vore för liten att påkalla en lagförändring. Frågan gällde icke kvinnans kompetens på åtskilliga områden, ej heller gäller den kvinnofrågan i allmänhet, utan endast de få undantagsfall, då det kan bli tal om att välja kvinna till ordinarie ledamot af fattigvårdsstyrelse — och detta vore en sak af så underordnad vikt, att den ej förtjänade någon lagändringsåtgärd. — Mot påståendet

att frågan vore för liten för att göras till föremål för en lagändring opponerade sig herr *von Friesen* på det bestämdaste. Tal. bevisade genom den personliga erfarenhet han ägde i fattigvårdsarbetet af hvilken stor praktisk betydelse det skulle vara, om de manliga ledamöterna i fattigvårdsstyrelsen kunde få dugliga kvinnors kraftiga och goda hjälp. Kammaren skulle således göra åtminstone vissa kommuner en *tjänst* och säkerligen ej någon kommun en *otjänst*, om den bifölle motionen. Talrika instämmanden beledsagade såväl herr Lindhagens som herr *von Friesens* yttranden. För att fullständiga vår redogörelse för denna ganska märkliga riksdagsdebatt, meddelas här i sin helhet herr Lindhagens anförande:

Vid en debatt, yttrade tal., som för någon tid sedan hölls här i kammaren rörande kvinnornas befordringsrätt inom telegrafverket, framhölls, att frågan icke vore någon kvinnofråga. Men i denna angelägenhet, som beröres i det nu föredragna betänkandet, måste man erkänna, att så verkligen är förhållandet. Lagutskottet har också affärdat motionen på det sätt, som här bäst lämpar sig därtill, i det utskottet nämligen förnekat kvinnofrågans betydelse i det stora hela, och det är mot denna uppfattning, som reservanterna närmast vändt sig i detta fall.

Utskottet förmenar sålunda, först och främst, att genom det anspråklösa sträfvandet att bereda gift kvinna ledamotskap i fattigvårdsstyrelse skulle man ingenting mindre än draga kvinnan från hennes egentliga plikter, som stå henne närmare och äro af större betydelse.

Jag vill mot denna argumentation bland annat anmärka, att man, tyckes mig, ser bra ensidigt på kvinnans plikter. Hvarför skall man icke på samma sätt franhålla männens skyldigheter? Utgår man från denna ståndpunkt och resonerar på samma sätt som utskottet, skulle man kunna lika väl bevisa, att ingen af kammarens ledamöter borde sitta här. Ty man kunde då om landmännen säga, att de böra hålla sig hemma och styra med sitt landbruk, om ämbetsmännen, att de böra sköta sina ämbeten o. s. v. Jag anmärker detta senare, särskildt därför att de ledamöter inom utskottet, som mest höllo på kvinnans förenämnda plikter, voro just ämbetsmännen från Första kammaren. Jag tror, att det är bättre att öfverlämna åt väljarna och dem, som skola väljas, att afgöra, hvad som kan vara lämpligt i det speciella fallet.

Sedan kommer utskottet till en punkt, som nog är den hufvudsakligaste. Kvinnorna i allmänhet må gärna sysselsätta sig med den enskilda fattigvården och mera underordnade värf inom densamma. Allt däremot, som medför makt och inflytande, det bör uteslutande tillkomma männen. Jag tror, att detta är det förnämsta hindret, och att det är här, som skon egentligen klämmer. Saken beror därpå, att männen af gammal vana föreställa sig, att de äro något så synnerligen märkvärdigt, hvilket ju dock den dagliga erfarenheten visar icke alls vara förhållandet.

Vidare har man sagt, att det finnes intet behof i detta afseende, enär männen hafva en så hög förmåga att framför kvinnorna göra sig gällande äfven på områden, där kvinnorna borde passa bättre. Men jag vill säga, att det verkligen visat sig ett behof härutinnan, särskildt i de

större städerna, där det verkligen vålets olägenheter däraf, att man icke haft tillfälle att sätta in gifta kvinnor i fattigvårdsstyrelserna. Jag syftar härmed icke på sådana kvinnor, som nyligen inträdt i det äkta ståndet, utan på dem, som länge varit gifta och redan fullgjort det mesta af de plikter inom familjen, hvilka utskottet frammanar mot deras deltagande i det offentliga lifvet.

För öfrigt är det också andra och högre behof, som man måste taga hänsyn till, nämligen till behofvet af solidaritet mellan medborgarne. Det är angeläget att icke skjuta undan, utan i stället räcka handen åt alla goda krafter i samhället. Ett lojalt och fullständigt tillgodogörande af all den makt till det goda, som finnes därinom, är den enda klippa, på hvilken äfven ett litet folk kan lyckas att bygga ett verkligt försvar och en framtid.

I främjande af dylika ändamål är riksdagen emellertid icke lika frikostig som i andra afseenden, såsom exempelvis på fjärde hufvudtitelns område. Man får nöja sig med små fjät, och det kan åtgå en generation för att taga blott ett sådant litet steg, som det nu ifrågasatta. Hur ringa dessa kulturfrågor under nuvarande tidsförhållanden framstå för många, får man dock icke glömma, att de röra sig mot en bakgrund af den största och viktigaste betydelse.

När det sålunda gäller att söka, om ock blott småningom, vädja till alla goda krafter i samhället för att taga dem i samhällets tjänst, har äfven kvinnan en betydelsefull roll att spela. Detta icke därför, att hon bör sträfvä att efterlikna mannen, utan just därför, att hon är så olik mannen, är det som hon bör få tillfälle att göra sin särskilda fallenhet gällande. I detta afseende finnes det också många områden, på hvilka kvinnan förstår saken bättre än mannen. Kvinnan är sålunda af instinkt och erfarenhet fiende till sådana förhållanden i samhället, som göra männen till stackare, och hon har därför en sundare uppfattning i afseende på exempelvis alkoholfrågan och nikotinfrågan. Jag tror vidare, att kvinnan, som besjålas af fredligare tänkesätt och haft så mycken möda för uppfostrandet af sina söner, skall i själfva verket komma att ställa sig särskildt förstående gent emot fredssträfvandena. Slutligen har kvinnan jämväl speciella insikter på sådana områden, som röra den personliga omvårdnaden, såsom i skolfrågan och bostadsfrågan och beträffande fattigvård och sjukvård. Det har många gånger varit mig ett särskildt nöje att höra kloka, gifta kvinnor sakförståndigt utveckla, huru okunnigt och klumpigt famlande männen ofta bära sig åt i sitt administrerande i dylika frågor, när de ej taga råd af erfarna kvinnor, som vida bättre än männen förstå sådana saker.

Jag vill till hvad jag sagt endast tillägga, att det största motståndet mot denna lilla sak kommit från ledamöterna af Första kammaren inom utskottet, men då det oakadt just Första kammaren godkänt reservationen med den stora majoriteten af 82 röster mot 32, vill jag invagga mig i den förhoppningen, att äfven denna kammare skall följa reservanternas hemställan och bifalla reservationen. Jag har fått en ytterligare anledning till att hysa en dylik förhoppning af den diskussion, som här nyss förts rörande sockenbiblioteken. Det framhölls då mycket kraftigt af motståndare till det väckta förslaget, att själfva kulturfrågan borde falla närmast där-

för, att den innefattade äfven en kostnadsfråga. Jag för min del har nu den åsikten, att de flesta kulturfrågor också måste vara kostnadsfrågor, ty de kunna icke förverkligas utan kostnader. Men det gifves undantag. Här är just exempel på ett kulturändamål, som man får gratis, i det att för detsamma tillgodoseende fordras endast god vilja. Jag tycker därför, att kammaren kunde bestå sig med att bifalla reservanternas förslag, till hvilket jag sålunda nu yrkar bifall.

Att denna vädjan icke gjordes förgäfves visades af kammarens beslut.

* * *

Till de skrivelser i kvinnovänligt syfte, som i år förelagts riksdagen, är det en af ej mindre betydelse än den, som vi nyss behandlat, nämligen herr *A. Hedins* motion inom Andra kammaren »om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående *anställande af kvinnor vid yrkesinspektionen*». Sedan Andra kammarens tillfälliga utskott tillstyrkt motionen, antogs den utan några nämnvärda meningsskiljaktigheter af båda kamrarna.

Motionens motivering, som grundligt behandlat frågans olika synpunkter, är af synnerligt intresse. Vi återgifva efter lagutskottets utlåtande här dess hufvud innehåll. Motionens hemställan är affattad i följande ordalag: »att riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta genom därtill förordnade personer, såväl kvinnor som män, undersöka vid hvilka industriella företag kvinlig inspektion är behöflig, huru denna bör anordnas för att motsvara sitt ändamål, hvilka kompetensvillkor sökande till inspektisbefattning bör uppfylla, samt att Kongl. Maj:t därefter till riksdagen aflåter den framställning, som undersökningen kan föranleda».

I sin motivering för denna hemställan framhåller motionären den ökade användningen af kvinnors och barns arbetskraft inom industrin, som vår tid har att uppvisa. Det industriella kvinnoarbetet i vårt land hade redan nått en högst betydande omfattning; enligt kommerskollegiets berättelse om fabriker och handverk för år 1900 voro af landets 265,479 fabriksarbetare 48,994 kvinliga. Vidare uppehåller sig motionären vid frågan om verkningarna på kvinnans moral, hemmets och det uppväxande släktets fostran och vård af den fortgående ökningen af kvinnornas delaktighet i den industriella verksamheten, och visade erfarenheten, att detta inflytande i allmänhet ej var af gynnsam natur*). En naturlig följd af detta sakförhållande vore, att den offentliga yrkesinspektionen ej kunde undvara kvinliga ledamöter.

Det allmänna skälet för en sådan reform vore, att många förhållanden, som rörde den kvinliga arbetarepersonalen, näppeligen af denna kunde påpekas för och anförtros åt en manlig inspektör, medan dessa utan tvekan skulle af arbeterskan meddelas åt en gran-

*) Här åberopar motionären som stöd för sitt påstående den i *Dagnys* 5:te häft. för 1893 utförligt refererade skriften »Två och en half månad fabriksarbeterska» af Fru Minna Willstein-Adels.

skare af hennes eget kön. En för sitt kall intresserad inspektör skulle för öfrigt kunna utöfva ett ofta behöfligt sedligt inflytande på arbeterskan. Ett annat skäl för saken vore, att medan de manliga arbetarne förstode att göra bekant hvad de önska, de kvinnliga gärna tiga med sina fordringar inför en inspektör. Härutinnan skulle inspektören blifva den behöfliga mellanhanden. Inom flera land hade, man inseende detta, redan anställt kvinnliga yrkesinspektörer vid sidan af de manliga. Så i Frankrike, Danmark, England, Förenta Staterna, Kanada, Holland och Tyskland *), för hvilka länders förhållanden med afseende härå motionären lämnade en kortfattad öfversikt.

Såsom en betydelsefull meningsyttring påpekas slutligen det uttalande, som »Svenska kvinnornas nationalförbund», en union af 15 kvinnoföreningar med hvar sina speciella ändamål, gjort beträffande önskvärdheten af att yrkesinspektörer äfven i vårt land blefve af staten anställda.

Behovvet af yrkesinspektion läge för öfrigt i öppen dag. Det industriella arbetets tilltagande betydelse för samhället och den oupphörliga tillväxten af de skaror, som i detta arbete sysselsättas, äfven som en allt lifvigare uppfattning af de både fysiska och moraliska faror, som omgifva industriarbetaren, har inom alla modernt inrättade stater tvungit lagstiftarne att inskrida till arbetarnas skyddande. Häraf har arbetareskyddslagstiftningen framkallats och som en följd af denna fabriks- eller yrkesinspektion, hvilken senare att börja med endast omfattade manliga funktionärer. Men nu ha af skäl, som här ofvan anförts, nyttan och nödvändigheten af kvinnliga arbetsinspektörer blifvit allt mer insedda. T. o. m. den invändningen, att det är ondt om kvinnor med för dylik befattning lämplig utbildning, bemötes med kommerskollegiets yttrande: »att tillsynen öfver efterlefnaden af meddelade bestämmelser i fråga om minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke i de allra flesta fall ej förutsatte någon större teknisk erfarenhet».

Sedan utskottet afhandlat ärendet på det sätt, som här i korthet angifvits, sammanfattar det sin hemställan om bifall till motionen med att tillstyrka att, »när fråga blir om ytterligare förstärkning af yrkesinspektionens arbetskrafter, det må vara utredt, huruvida icke äfven i vårt land kvinnans hjälp må kunna tagas i anspråk för ifrågavarande uppgift»; och, heter det vidare, »då frågan på det närmaste berör kvinnliga intressen, torde icke vara olämpligt att, i enlighet med motionärens förslag, bereda tillfälle äfven för den kvinnliga sakkunskapen att göra sig gällande vid den föreslagna utredningen».

Så lyder detta märkliga riksdagsaktstycke, vi säga märkliga, icke emedan förslaget om fabriksinspektörer i och för sig innefattar

*) Se Dagny 1901 häft. 15 »Danmarks första fabriksinspektör» samt häft. 19 och 20 »Kvinnan som yrkes- och sundhetsinspektör i Storbritannien.»

något annat än en högst följdriktig, af förhållandena betingad åtgärd, utan emedan det väl kan anses som en sällsynthet, att den kvinnliga sakkunskapen toges med i beräkningen redan vid ärendets första handläggning. Vi hoppas också, att det förtroende, som här visas kvinnans duglighet, icke skall komma på skam.

* * *

För att komplettera vår öfversikt återstå redogörelser för riksdagens beslut beträffande *flickskolan* och andra den kvinnliga ungdomen berörande uppfostringsfrågor. Dessa måste dock uppskjutas till följande häfte.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte ägde rum å Förbundets lokal fredagen den 30 maj kl. 7 e. m.

*

Föreläsningsserien å Liljeholmen avslutades lördagen den 24 maj med ett samkväm, hvarvid förekom en diskussion öfver frågan: »Huru bildas och bevaras ett lyckligt hem», inledd af fru Julia Jolin. Sång och deklamation illustrerade för öfrigt den angenäma aftonen.

Från skilda håll.

Handarbetets Vänners utställningar, som pågått i Tyskland ända sedan oktober månad sistl. år, ha nu den 30 april avslutats i Leipzig.

Från Dresden, där utställningen afslöts den 7:de januari, öfversändes föremålen till Karlsruhe på uppmaning af H. K. H. Kronprinsessan Victoria. Utställningen, som ägde rum i »Badischer Kunstverein», öppnades högtidligen den 21 januari.

Storhertigparet jämte öfriga kungliga personer emottogos af kronprinsessan Victoria, som behagade själf vid detta tillfälle representera föreningen och till H. K. H. Storhertiginnan öfverlämna en praktfull bukett med band i de svenska och badensiska färgerna, försedda med föreningens namnchiffer. Kronprinsessan följde sedermera utställningen med synnerligen verksamt intresse och tog under hela tiden i detalj del i allt, som rörde densamma. Utställningen väckte mycket erkännande, och Storhertiginnan har i egenhändig skrifvelse till föreningens ordf. uttryckt sin stora tillfredsställelse med densamma.

I Leipzig ingick utställningen såsom en del i den internationella textiltställning, som anordnats af Kunstgewerbemuseet därstädes.

Å Handarbetets Vännerns byrå har den 4, 5 och 6 mars och den 12, 13 och 14 mars smärre, afgiftsfria utställningar anordnats. Å den förra exponerades bland andra föremål en möbel i allmogestil, komponerad af arkitekt L. I. Wahlman, å den senare tvänne rumsinteriörer, tillhöriga »Prässens villa», möblerna komponerade af arkitekt C. Westman. Samtliga möbelytyger voro komponerade af fröken Sjöström samt utförda af föreningen.

*

Ny kvinnoförening. Under loppet af våren hafva från Gymnastiska Central-Institutet utexaminerade kvinliga gymnaster sammanslutit sig till en förening, »Föreningen G. C. I.» (Gymn. Centr. Inst.), hvars syfte är att verka för den svenska gymnastikens sak, för närmare sammanlutning och mera samarbete mellan kårens medlemmar.

Föreningen anordnar föredrag, diskussioner och samkväm. Dess styrelse står inom och utom Stockholm bosatta medlemmar till handa med råd och upplysningar.

Till styrelseledamöter hafva utsetts: D:r Hedvig Malmström (ordf.), Gymn. Centr. Inst.; Elisabeth Tjäder (sekr.), Grefturegatan 58; Carin Ekdahl (skattm.), Brahegatan 56; Jenny Wallroth, Sturegatan 24; Louise Wickström, Artillerigatan 7; Eveline Jonassohn, Artillerigatan 24; Elin Falk, Floragatan 20.

*

I **Göteborg** har intresset för den kvinliga rösträtten äfven varit mycket lifligt. Så har därstädes under loppet af maj månad under fröken Eva Rodhes ordförandeskap hållits tvänne möten, där denna fråga diskuterats och resolution med instämmande i hr Lindhagens motion antagits

*

Medaljen »Illis gnorum meruere labores» har nyligen tilldelats fröken Fanny von Otter, föreståndarinna för Röda Korsets sjuksköterskehjem, för hennes långvariga, plikttrogna och kärleksfulla verksamhet i sjukvårdens tjänst.

— C. E. Lagerström —

FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Nya (Lägre) Lärarinneseminarium.

Privatskolelärarinnekurs. Utan inträdesexamen inskrifves den, som genomgått högre flickskola.

Småskolelärarinnekurs. Inträdesfordran: goda folkskolekunskaper. Båda kurserna äro 1- å 2-åriga.

Terminsafgift 100 kr. Prospekt erhållas på begäran genom under-tecknad, föreståndarinnan, *Alma Detthow*. Postadress, äfven på sommaren, **Birg. Jarlsg. 35, Stockholm.** (G. 126037)

I C. E. Fritzes Kongl. Hofbokhandel har utkommit:

Tvenne

Efterlemnade Skrifter

jämte

Några Bref

af

Fredrika Bremer.

Utgifna af

Anna-Hierta Retzius.

Pris 2 kr.

Anmälan.

Dagny utkommer **1902** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Brännskador.

Till att lindra smärtan och förekomma uppkomsten af brännblåsor vid lindrigare brännskador är Salubrin ett mycket användt medel. Vid behandling af svårare skador och sår bör Salubrinet användas utspäddt, en del med tre till fem delar vatten, såsom närmare angifves i beskrifningen om Salubrins användning. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Speer- och Färgaffärer. Partilager hos GEIJER & C:O, Stockholm.

BARNÄNGENS antiseptiska Vademecum

för **munnens, tändernas och hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt provver af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademecum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriers utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarne och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel Tyfusbacillen på 1 min.,	Difteribacillen på 1 min.
Dentolin	> > > > > 1-2 >	> > > > 2-3 >

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademecum	dödade i regel Kolerabakterien på 1 min.,	Difteribacillen på 2 min.
Dentolin	> > > > > 1 >	> > > > 3-4 >
Gahnelit	> > > > > 1 >	> > > > 4 >
Stomatol	> > > > > 1-2 >	> > > > 4 >
Azymol	> > > > > ej på ½ tim.,	> > > > ej på 1 tim.
Aseptol	> > > > > ej på 24 tim.,	> > > > ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adress:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62.

Förbundets byrå öppen 11-4.

Allm: tel. 48 16